

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Vliv inflace na mzdy, platy a důchody v ČR / The impact of inflation on wages, salaries and pensions in the Czech Republic

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJoba (MĚSÍC/ROK)

Červen / 2024

JMÉNO A PŘÍJMENÍ STUDENTA / STUDIJNÍ SKUPINA

Jana Šrajerová / KEMBC05

JMÉNO VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Ing. Kamila Veselá, Ph.D., MBA

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci na uvedené téma vypracovala samostatně a že jsem ke zpracování této bakalářské práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.
Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.
Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř., k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 1. 5. 2024 v Praze

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Kamile Veselé, Ph.D., MBA za vedení a odborné konzultace, při nichž mi poskytla cenné rady, které mi pomohly tuto práci zpracovat.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Národní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

1. Cíl práce:

Cílem této práce je vyhodnocení vlivu inflace na mzdy, platy a důchody na základě analýzy a identifikovat mechanismy, kterými inflace tyto finanční veličiny ovlivňuje v období posledních pěti let.

2. Výzkumné metody:

Teoreticko-metodická část práce je zpracována pomocí literární rešerše odborné literatury, která poskytla pevný teoretický základ pro následující praktickou část. Praktická část je zpracována pomocí deskriptivní analýzy pro systematické zpracování dat získaných z Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a České národní banky, což umožňuje vizualizaci trendů. Korelační analýza pak hodnotí vztahy mezi inflací a mzdovými ukazateli. Výsledky jsou syntetizovány a deduktivně zpracovány k formulaci závěrů, což poskytuje ucelený pohled na zkoumanou problematiku.

3. Výsledky výzkumu/práce:

Výsledky naznačují, že v soukromém sektoru existuje výraznější korelace mezi mzdami a inflací, což ukazuje na větší flexibilitu a reaktivitu mezd na změny cenové hladiny. Tento trend potvrzuje, že mzdy v soukromém sektoru jsou pružnější a rychleji se přizpůsobují ekonomickým změnám, což může být důsledek menší regulace a přímějšího vlivu tržních sil.

Naopak ve veřejném sektoru byla zjištěna slabší korelace mezi platy a inflací. Platí zde tendence zůstávat stabilnější i během období inflačního tlaku, což lze přičítat pevnější mzdové politice a regulacím, které brání rychlému zvyšování platů v reakci na inflaci. To může vést k postupnému snižování kupní síly zaměstnanců ve veřejném sektoru, pokud platy nedrží krok s inflačním vývojem.

4. Závěry a doporučení:

KLÍČOVÁ SLOVA

Inflace, mzdy, platy, důchody, nezaměstnanost

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

1. Main objective:

The aim of this bachelor thesis is to evaluate the impact of inflation on wages, salaries and pensions through an analysis and to identify the mechanisms by which inflation affects these financial variables over the last five years.

2. Research methods:

The theoretical and methodological part of the thesis is processed by means of a literature search, which provided a solid theoretical basis for the following practical part. The practical part is processed using descriptive analysis for systematic processing of data obtained from the Czech Statistical Office, the Ministry of Labour and Social Affairs and the Czech National Bank, which enables the visualisation of trends. Correlation analysis then assesses the relationships between inflation and wage indicators. The results are synthesized and deductively processed to formulate conclusions, which provides a comprehensive view of the issue under study.

3. Result of research:

The results suggest that there is a stronger correlation between wages and inflation in the private sector, indicating greater flexibility and responsiveness of wages to changes in the price level. This trend confirms that wages in the private sector are more flexible and adapt more quickly to economic changes, which may be the result of less regulation and a more direct influence of market forces.

In contrast, a weaker correlation between wages and inflation was found in the public sector. This tends to remain more stable even during periods of inflationary pressure, which can be attributed to tighter wage policies and regulations that prevent rapid wage increases in response to inflation. This may lead to a gradual reduction in the purchasing power of public sector employees if wages do not keep pace with inflation.

4. Conclusions and recommendation:

KEYWORDS

Inflation, wages, salaries, pensions, unemployment

JEL CLASSIFICATION

E11, E12, E24, E31, E43, E52, E58, E62

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Jana ŠrajEROVÁ
Studijní program:	Ekonomika a management (Bc.)
Studijní skupina:	KEMBC05
Téma BP:	Vliv inflace na mzdy, platy a důchody v ČR
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	<ol style="list-style-type: none">ÚvodTeoreticko-metodologická část Inflace a její měření, mzdy a platy, přerozdělování a důchodová politika, valorizace, odlišnosti v adaptaci na inflační vývoj, metodika prácePraktická část Vývoj mezd, platů a důchodů vlivem inflace (v nominálním i reálném vyjádření), reakce státu na změny inflaceZávěr
Seznam literatury: (alespoň 4 zdroje)	<ul style="list-style-type: none">GOODWIN, N. et al. <i>Macroeconomics in context</i>. New York: Routledge, 2022. ISBN 9781032170374.HECZKO, S. et al. <i>Ekonomika a společnost 4.0</i>. Ostrava: Key Publishing, 2020. 205 s. ISBN 978-80-7418-338-6.PROCHÁZKOVÁ, C., PUSTOVALOVÁ, A., PROCHÁZKA, D. Elasticity of Substitution in the Manufacturing Sector in the Czech Republic. <i>Politická ekonomie</i>, 2021, vol. 69, no. 4, p. 435-456. ISSN 0032-3233.STROUKAL, D. <i>Ekonomické bubliny. Kdo je nafukuje, proč praskají a jak v další krizi neztratit vše</i>. Praha: Grada Publishing, 2019. 240 s. ISBN 978-80-271-2194-6.
Harmonogram:	<ul style="list-style-type: none">Zpracování cílů a metodiky do 18. 2. 2024Zpracování teoretické části do 29. 2. 2024Zpracování výsledků do 31. 3. 2024Finální verze do 30. 4. 2024
Vedoucí práce:	Ing. Kamila Veselá, Ph.D., MBA

V Praze dne 16. 1. 2024

prof. Ing. Milan Žák, CSc.
rektor

Prof. Ing.
Milan
Žák CSc.

Digitálně podepsal Prof.
Ing. Milan Žák CSc.
DN: cn=Prof. Ing. Milan Žák
CSc., c=CZ, o=Vysoká škola
ekonomie a managementu,
a.s., givenName=Milan,
sn=Žák, serialNumber=ICA-
10393535
Datum: 2024.01.16 10:46:25
+01'00'

Obsah

1 Úvod	1
2 Teoreticko-metodologická část práce	3
2.1 Inflace a její měření.....	3
2.1.1 Definice a vymezení základních pojmů.....	4
2.1.2 Měření inflace.....	6
2.1.3 Příčiny	9
2.1.4 Důsledky.....	11
2.1.5 Cílování inflace	13
2.2 Trh práce, mzdy a platy.....	15
2.2.1 Trh práce.....	15
2.2.2 Mzdy a platy	21
2.2.3 Důchodová politika a přerozdělování.....	23
2.3 Metodika práce.....	25
3 Praktická část	27
3.1 Vývoj inflace, mezd, platů a důchodů v ČR	27
3.1.1 Vývoj inflace	27
3.1.2 Reakce státu na změny inflace	31
3.1.3 Vývoj mezd a platů.....	33
3.1.4 Vývoj důchodů v České republice.....	38
3.2 Analýza vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v ČR	40
3.3 Interpretace a doporučení.....	44
4 Závěr.....	46
Literatura	47
Přílohy	I

Seznam zkratk

CPI	<i>z angl.</i> Consumer price index
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ECOICOP	<i>z angl.</i> European classification of individual consumption by purpose
HDP	Hrubý domácí produkt
IŽND	index životních nákladů domácností důchodců
MFCR	Ministerstvo financí České republiky
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
PPI	<i>z angl.</i> Producer price index
SOPR	stejně období předchozího roku

Seznam tabulek

Tabulka 1 Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2024, domácnosti celkem - stálé váhy roku 2022.....	7
Tabulka 2 Rozdíl mezi deflátorem a indexem spotřebitelských cen.....	8
Tabulka 3 Vliv změny množství peněz na změnu produktu a cenové hladiny podle základních ekonomických škol.....	9

Seznam obrázků

Obrázek 1 Nabídková inflace (posun LAS i SAS).....	9
Obrázek 2 Nabídková inflace (posun SAS)	10
Obrázek 3 Poptávková inflace.....	11
Obrázek 4 Cílové intervaly a pásma	14
Obrázek 5 Struktura populace České republiky ve čtvrtém čtvrtletí 2021 (tis. osob).....	17
Obrázek 6 Dynamický model trhu práce.....	18

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj inflace v letech 2019 – 2023 po měsících.....	29
Graf 2 Vývoj REPO, diskontních a lombardních sazeb v letech 2019 - 2023.....	31
Graf 3 Vývoj inflace ve srovnání s vývojem repo sazby v letech 2019 - 2023	32
Graf 4 Vývoj průměrných mezd a platů v letech 2019 - 2023 po čtvrtletích.....	33
Graf 5 Vývoj mediánu mezd a platů v letech 2019 - 2023 po čtvrtletích	34
Graf 6 Mimořádné odměny ve státní a soukromé sféře v letech 2019 – 2023.....	35
Graf 7 Indexy reálných a nominálních mezd v letech 2019 - 2023	36
Graf 8 Průměrná výše nominálních mezd ve 4. kvartále roku 2023 a procentuální vývoj za posledních 5 let dle odvětví.....	37
Graf 9 Vývoj nominálního vyčíslení jednotlivých typů důchodů v letech 2019 – 2022	39
Graf 10 Vývoj indexu nominálních a reálných mezd v porovnání s meziročním spotřebním indexem v letech 2019 - 2023 po kvartálech.....	41
Graf 11 Průměr a medián mezd v porovnání s indexem spotřebitelských cen v letech 2019 - 2023 po kvartálech	42
Graf 12 Průměr a medián platů v porovnání se spotřebitelským indexem cen v letech 2019 - 2023 po kvartálech	43

1 Úvod

Inflace, základní ekonomický jev, hraje klíčovou roli v hospodářské dynamice a ovlivňuje životní úroveň obyvatelstva. Její význam se ještě více zvyšuje v obdobích ekonomických změn a nestability, kdy může mít inflace rozhodující dopad na rozdělování ekonomických zdrojů a kupní sílu jednotlivců. Ztráta hodnoty peněz způsobená inflací ovlivňuje všechny ekonomické subjekty a sektory, včetně mezd a platů, které jsou základním ukazatelem životní úrovně populace.

Když cena zboží a služeb roste, dochází k inflaci, která může buď podněcovat ekonomický růst za předpokladu mírného růstu cen, nebo naopak způsobovat ekonomické potíže při příliš rychlém nárůstu cen. Tyto ekonomické potíže zahrnují nejen snížení reálných příjmů, ale také zvyšují nejistotu ve společnosti a mohou vést k sociálním nepokojům. Stabilní a předvídatelná inflace je předpokladem pro zdravý ekonomický růst, zatímco vysoká a nepředvídatelná inflace může vést k vážným hospodářským dislokacím.

Tento výzkum se zaměřuje na Českou republiku, kde inflace ovlivňuje různé ekonomické cykly a má významný dopad na politiku mezd a důchodů. V České republice byla v posledních letech zaznamenána řada inflačních tlaků, které byly podrobně zkoumány s cílem pochopit jejich původ a důsledky pro mzdovou a platovou strukturu země. Toto zkoumání je nezbytné pro formulaci účinných politických opatření, která by zmírnila negativní dopady inflace a podpořila ekonomickou stabilitu.

Inflace tedy představuje komplexní výzvu pro ekonomickou politiku, která vyžaduje sofistikované nástroje pro její měření a regulaci. Zvláštní důraz je kladen na analýzu inflace ve vztahu ke mzdám a platům, neboť ty přímo ovlivňují životní úroveň a kupní sílu obyvatel. Právě porozumění těmto vztahům může poskytnout cenné náhledy pro tvorbu politik, které zajistí ekonomickou prosperitu a sociální stabilitu.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zkoumání vlivu inflace na mzdy, platy a důchody a snaží se analyzovat, jak se inflace projevuje v oblasti odměňování práce a jaké jsou její širší socioekonomické důsledky.

Teoreticko-metodologická část se skládá ze tří hlavních sekcí. První sekce je zaměřena na inflaci a její měření. V této části jsou definovány klíčové pojmy a vysvětleny různé metody měření inflace, jako je index spotřebitelských cen (CPI) a index cen výrobců (PPI) a deflátor HDP. Dále jsou zde analyzovány příčiny inflace, které mohou zahrnovat měnové faktory, poptávkové šoky, nákladové tlaky a další ekonomické proměnné. Podrobně jsou rozebrány také důsledky inflace na ekonomiku. Závěrečná část této sekce se věnuje cílování inflace jako nástroji měnové politiky, který využívají centrální banky k udržení inflace v požadovaných mezích.

Druhá sekce teoreticko-metodologické části se zaměřuje na trh práce, mzdy, platy a důchodovou politiku. Jsou zde rozebrány teorie trhu práce a jejich aplikace na české prostředí. Ve druhé sekci je také zkoumán vývoj mezd a platů ve vztahu k inflačním trendům a ekonomickým cyklům. Tato část také obsahuje popis důchodové politiky a systémů přerozdělování ve vztahu k inflaci a jejímu dopadu na kupní sílu a životní úroveň důchodců.

Třetí část teoreticko-metodologické části se zaměřuje na metody, které jsou v této práci využity. Základem je odborná rešerše literatury, která zahrnuje studium relevantních publikací a odborných článků z oblasti ekonomie. Tato metoda poskytuje teoretický rámec pro pochopení zkoumané problematiky. Dále je využita deskriptivní analýza, která umožňuje systematické zpracování a popis shromážděných dat. Tato metoda je klíčová pro přehledné vykreslení trendů a vývoje v čase na základě kvartálních dat z Českého statistického úřadu. Korelační analýza je

implementována k posouzení vztahů mezi inflací a mzdovými indikátory, pomocí korelačního koeficientu, který ukazuje sílu a směr vzájemných vztahů. Tato metoda poskytuje kvantitativní důkazy o vlivu inflace na změny ve mzdách, platech a důchodech.

Praktická část práce se zaměřuje na empirickou analýzu dat týkajících se vývoje inflace, mezd a důchodů v České republice. Tato sekce zahrnuje sběr a analýzu relevantních dat, využití statistických metod a interpretaci získaných výsledků. Diskuze o zjištěních poskytuje hlubší vhled do vlivu inflace na mzdy, platy a důchody a navrhuje možná řešení a politická doporučení pro mitigaci negativních dopadů inflace.

Závěrečná část práce shrnuje hlavní zjištění, diskutuje omezení studie a navrhuje možnosti dalšího výzkumu v této oblasti. Tímto způsobem práce přispívá k hlubšímu pochopení dynamiky inflace a jejích socioekonomických dopadů v České republice.

Výsledky této práce poskytují relevantní informace pro ekonomy, politiky a výzkumné pracovníky, kteří se zabývají problematikou inflace, mezd a důchodů, a mohou tak přispět k lepšímu porozumění ekonomických procesů v rámci České republiky.

2 Teoreticko-metodologická část práce

Teoreticko-metodologická část této práce se zaměřuje na poskytnutí teoretických základů a metodických přístupů, které jsou klíčové pro porozumění a analýzu vztahu mezi inflací a klíčovými ekonomickými ukazateli, konkrétně mzdami, platy a důchody. Tato část je navržena tak, aby poskytla pevný teoretický rámec pro následnou praktickou analýzu vlivu inflace na ekonomické ukazatele v České republice.

Inflace představuje dlouhodobou stoupající úroveň agregátní cenové hladiny zboží a služeb v ekonomice. Tato část se zaměřuje na definici inflace, rozlišení různých typů inflace (mírná, pádivá, hyperinflace) a metody jejího měření. Práce dále definuje podstatné související termíny včetně indexu spotřebitelských cen (CPI), indexu cen výrobců a deflátoru HDP. Porozumění těmto konceptům je zásadní pro analýzu vlivu inflace na mzdy, platy a důchody.

Mzdy a platy představují klíčové ekonomické ukazatele, které ovlivňují životní úroveň jednotlivců a konkurenceschopnost firem. Tato část se zaměřuje na definici mezd a platů, faktory ovlivňující jejich vývoj a mechanismy, skrze které inflace ovlivňuje jejich hodnotu. Porozumění této problematice je nezbytné pro zhodnocení dopadů inflace na mzdy a platy.

Prerozdělování představuje klíčový aspekt ekonomické politiky, který může být ovlivněn inflací. Tato část se zaměřuje na problematiku valorizace, tedy zvyšování hodnoty peněžních příjmů, aby byly kompenzovány dopady inflace. Dále se zabývá vztahem mezi inflací a důchodovou politikou, včetně mechanismů, skrze které inflace ovlivňuje výši důchodů občanů.

Různé sektory ekonomiky a socioekonomické subjekty mohou reagovat na inflační vývoj odlišným způsobem. Tato část se zabývá analýzou těchto odlišností v adaptaci na inflační tlaky a zkoumá, jak se podnikatelský sektor, domácnosti a vláda přizpůsobují změnám v cenové hladině.

Metodika práce popisuje postupy a metody, které jsou použity při analýze vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice a v rámci Evropské unie. Zahrnuje detailní popis použitých dat, statistické analýzy a interpretačních metod, které jsou aplikovány v praktické části této práce.

2.1 Inflace a její měření

Inflace je jedním z klíčových ekonomických ukazatelů, který má významný dopad na život jednotlivců, firem a celé ekonomiky a jako málokterý termín, vyvolává tolik pozornosti. Porozumění inflaci a schopnost jejího měření jsou zásadní pro pochopení makroekonomických procesů a pro formulaci ekonomických politik. Tato kapitola se zaměřuje na teoretické základy inflace, její různé typy a metody jejího měření.

Tento jev je dle Jurečky (2023, s. 132) vnějším projevem nerovnovážné situace v ekonomice a je zpravidla definována jako zvyšování cenové hladiny, jejímž následkem je snižování kupní síly. Může být způsoben různými faktory, včetně růstu poptávky, zvýšení nákladů na výrobu, nebo expanzí peněžní nabídky. Inflace může mít různé úrovně, od mírné až po hyperinflaci, přičemž každý typ má své specifické charakteristiky a dopady na ekonomiku.

V této kapitole jsou detailněji prozkoumány jednotlivé aspekty inflace a jejího měření s výsledkem pevného teoretického základu pro následnou analýzu vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice.

2.1.1 Definice a vymezení základních pojmů

Podle Černohorského (2020, s. 164) je inflace proces trvalého růstu cenové hladiny, který je spojen s nadměrnou emisí peněz. Z této definice tedy zřejmé, že inflace je dlouhotrvající proces, při kterém se hýbe celková cenová hladina, tedy pokud se zdraží pouze cena jednotlivých položek a zvýšení se nepromítne v celkové hladině, k inflaci nedochází. Zároveň uvádí, že ceny nemohou dlouhodobě růst, pokud zároveň neroste i nabídka peněz.

Z hlediska rychlosti dle Jurečky (2023, s. 139) ekonomové rozlišují tři typy inflace, na mírnou, pádivou a hyperinflaci, z nichž každý typ má odlišné příčiny a dopady. Mírná inflace je mírné zvýšení cenové hladiny, které je obvykle považováno za normální jev v ekonomice. Pádivá inflace je dramatické zvýšení cen v krátkém časovém období, což může vést k ekonomické nestabilitě a ztrátě důvěry. Hyperinflace je extrémní forma inflace, kdy dochází k extrémnímu a nekontrolovanému růstu cen, což vede k rychlé devalvaci měny a ztrátě její hodnoty.

Mírná neboli také plíživá inflace je taková, která dle Jurečky (2023, s. 139) probíhá po delší dobu relativně mírným a stabilním tempem. Nejčastěji je za plíživou považována taková inflace, jejíž míra je jednociferná, tzn. nižší než 10 %. Oproti tomu Farkačová (2021, s. 129) uvádí, že za mírnou se označuje inflace nižší než pouhých 5%. Mírná inflace obvykle nepřináší dramatické negativní dopady na ekonomiku a lze ji považovat za kompatibilní se zdravým ekonomickým prostředím.

Pádivá inflace je charakterizována rychlým růstem cenové hladiny, který často dle Jurečky (2023, s. 139) dosahuje dvou a někdy i tříciferných čísel během jednoho roku. Tento druh inflace je spojen s významnými ekonomickými a sociálními důsledky. Kvůli svému negativnímu účinku na ekonomický systém a sociální stabilitu není pádivá inflace považována za přijatelnou a je vnímána jako příznak nezdravého ekonomického vývoje.

Hyperinflace je dle Černohorského (2020, s. 183) extrémně vysoká inflace, která čítá stovky až tisíce procent za rok. Vývoj se absolutně vymyká kontrole, peníze ztrácejí skokově na hodnotě (i v řádu jednotek dnů) a peněžní směna je postupně nahrazována barterovou směnou, případně používáním jiné měny. Jurečka (2023, s. 139) uvádí, že za hyperinflaci je označována taková inflace, která přesahuje 50% cenový nárůst za měsíc a jde v podstatě o zhroucení peněžního systému země.

Další pojmy, které úzce souvisí s inflací a které je nutné definovat je dezinflace, deflace, stagflace, skrytá inflace a potlačená inflace. Tyto pojmy jsou charakterizovány níže.

Dezinflace, znamená snižování tempa růstu cenové hladiny. Tedy inflace je stále v kladných číslech, ale zpomaluje. Jurečka (2023, s. 153) uvádí, že je dezinflace obvykle spojena s krátkodobým oslabením ekonomické dynamiky, jelikož se snižuje agregátní poptávka, oslabuje i růst produktu. Tvrdí, že při zavádění protiinflačních opatření je nutné porovnat náklady dezinflace s výhodami, které plynou ze zpomalení tempa inflace.

Oproti tomu pojem **deflace** znamená snižování cenové hladiny, a tudíž se jedná o inflaci v záporných číslech. Deflace, dle Černohorského (2020, s. 175) má horší dopady než inflace, jelikož je zpravidla doprovázena poklesem produktu ekonomiky, růstem nezaměstnanosti a poklesem zisků podniků a bank. Dále uvádí, že hlavní příčinou je nízký růst peněžních zásob, nebo dokonce pokles peněžní zásoby z důvodu nižšího poskytování úvěrů. Mezi další příčiny vzniku deflace Černohorský řadí:

- pokles cen akcií;
- pokles cen nemovitostí;
- nadbytečné výrobní kapacity;

- preference domácností spořit místo utrácet;
- prudký pokles cen klíčových komodit;
- deflační vývoj v zemích hlavních obchodních partnerů;
- razantní liberalizace trhu práce nebo finančního trhu;
- rychlé posílení domácí měny;
- nepružnost nominálních mezd;
- mimoekonomický šok.

Za účelem dlouhodobého poklesu cen je nejprve nutné, aby v ekonomice došlo k vytvoření tzv. ekonomické bubliny. Podle Stroukala (2017, s. 19) je za bublinu považováno nafouknutí ceny nad jakousi objektivní vnitřní hodnotu. Uvádí, že když velké bubliny prasknou, tak mohou zasáhnout celou ekonomiku a v důsledku toho dochází ke krizím, recesím a depresím. Mezi nejznámější bubliny, které praskly, patří například Velká krize, Velká hospodářská krize a Velká recese.

Stagflace je stav v ekonomice, kde dochází k poklesu růstu nebo stagnaci ekonomické aktivity, zatímco současně roste úroveň cen. Černohorský (2020, s. 183) uvádí, že tento jev není příliš obvyklý v ekonomické teorii ani v historickém vývoji, avšak v nedávné době se stává stále častějším jevem.

Inflaci dále Černohorský (2020, s. 183) rozděluje dle viditelnosti na **otevřenou a skrytou**, kde otevřenou popisuje jako inflaci, která se otevřeně projevuje růstem cenové hladiny a odráží se v cenových indexech. Skrytá inflace se oproti tomu zjevně neprojevuje, protože je potlačena regulací cen, nebo jsou ceny již plánovány předem. Jurečka (2023, s. 137) uvádí, že se inflace do cenových indexů nemusí promítat například kvůli chybnému sestavení spotřebního koše, změnou produkce směrem k cenově výhodnějším produktům a řadí sem i zhoršení kvality výrobků prodávaných za stejnou cenu nebo snížení množství či obsahu ve stejném obalu za původní ceny, což je považováno za neetické. Stroukal (2019, s. 144) uvádí, že i při poklesu cenové hladiny o 5 % za rok, kdy ve stejném období vzniká velké množství nových peněz, které začnou „nafukovat“ ceny, může ve výsledku přinést pokles cenové hladiny jen o 1 % p. a.. Soustředit se tedy na jedno číslo či ukazatel může být velmi zrádné. I proto Stroukal (2019, S. 145) doporučuje sledovat vedle cen i peněžní zásobu a i u cen zboží a služeb jednotlivě sledovat, u kterých obvykle roste cena pomaleji (např. potraviny) a u kterých rychleji (např. akcie, nemovitosti a luxusní zboží). Vedle toho uvádí, že ideálně by bylo dobré odhadovat, jak by se mohly měnit ceny v důsledku pokroku a konkurence.

Potlačená inflace nastává v případě, kdy je růst cen uměle regulován a zablokován. Dle Jurečky (2023, s. 137) je zastavení nebo zpomalení růstu cen způsobeno přímým nastavením cenového stropu, zpomalením růstu pomocí snížení daně určité komodity (např. pohonné hmoty) nebo kontrolou marží v obchodech. Tyto zásahy označuje za škodlivé, jelikož kvůli nim není možné přirozené přizpůsobení cen reálným tržním relacím. Zkušenosti s těmito zásahy shledává nedobrymi, neboť po odstranění regulí a blokad zpravidla dochází k jejich rychlému růstu, který v podstatě vyrovnává předchozí stagnaci. Dále jedním z rizik je přechod do šedé či černé ekonomiky.

Jurečka (2023, s. 147) se zmiňuje ještě o existenci tzv. **setrvačné inflaci**. Tento jev nastává, když pominou příčiny inflace a i přesto pokračuje stejným tempem. Dále uvádí, že se v tomto případě jedná hlavně o psychologickou příčinu a působí na inflaci veřejné mínění a očekávání. Ekonomické subjekty si delší dobu zvykají a zároveň se přizpůsobují a plánují dle vývoje své investice, nákupy i prodeje a proto počítají se stejnou tendencí v budoucnu.

Soukup et al. (2022, s. 296) hovoří o pojmu **inflační očekávání**. Uvádí, že ekonomické subjekty v souladu se svými očekáváními, prosazují do svých rozhodnutí očekávanou míru inflace a

nikoliv skutečnou. Tento jev je způsobem snahou predikovat vývoj inflace a zamezit tak poklesu reálných veličin.

2.1.2 Měření inflace

Měření inflace je klíčovou úlohou pro centrální banky, vlády a ekonomy v celém světě. Největším úskalím je správný výpočet vývoje cenové hladiny, jelikož inflace je jedním z nejsledovanějších ukazatelů, které má zároveň několik metod jejího měření. Nejpoužívanějšími jsou index spotřebitelských cen (CPI), index cen výrobců a deflátor HDP (Černohorský, 2020, s. 184). Každá z těchto metod má své výhody a omezení a je vhodná pro různé účely měření inflace.

Index spotřebitelských cen (CPI), je index, který odráží vývoj cen výrobků a služeb, které nakupují domácnosti. Dle Jurečky (2023) je měření vývoje cenové hladiny v rámci tohoto indexu založeno na porovnání nákladů na nákup výrobků a služeb ve spotřebním koši ve dvou srovnávaných obdobích (zpravidla meziroční vývoj). Spotřební koš představuje produkty a služby, které jsou spotřebovávány typickou domácností. Index se vypočítává následovně (Jurečka, 2023, s. 133):

Vzorec 1 Výpočet indexu spotřebitelských cen

$$CPI = \frac{\sum Q_0 \times P_1}{\sum Q_0 \times P_0} \times 100$$

kde:

Q_0 je spotřební koš ve výchozím roce;

P_0 je cena statků ve výchozím roce;

P_1 je cena statků v roce, v němž vývoj inflace měříme.

Hodnota spotřebního koše v cenách běžného roku se tedy dělí hodnotou spotřebního koše v cenách základního období, které je poté násobeno stem. Z uvedeného vzorce vyplývá, že je-li hodnota indexu vyšší než 100, došlo za dané období k růstu cenové hladiny.

Položky spotřebního koše jsou rozděleny do 12 kategorií podle jednotné klasifikace ECOICOP (Evropská klasifikace individuální spotřeby podle účelu), která zahrnuje celou škálu výdajů na různé produkty a služby. Toto rozdělení zajistí, jak uvádí Evropská centrální banka (ECB, 2024), že veškerá evropská statistika týkající se soukromé spotřeby je konzistentní a srovnatelná. ČSÚ poskytuje podrobný popis klasifikace ECOICOP:

- 1) Potraviny a nealkoholické nápoje - všechny druhy potravin a nápojů, které neobsahují alkohol.
- 2) Alkoholické nápoje, tabák - nápoje obsahující alkohol a produkty z tabáku.
- 3) Odívání a obuv - všechny součásti oděvů, oděvní doplňky, textilie, obuv včetně oprav a půjčování.
- 4) Bydlení, voda, energie, paliva - nájemné, služby související s bydlením, údržba bytů, vodné, stočné, energie (plyn, elektrina, teplo), tuhá paliva.
- 5) Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy - nábytek, koberce, bytový textil, domácí spotřebiče, náradí, potřeby pro údržbu domu a zahrady.
- 6) Zdraví - léky, zdravotnické potřeby, stomatologické služby, lékařské služby, lázeňská péče.
- 7) Doprava - automobily, pohonné hmoty, veřejná doprava (vlak, autobusy, letadla), doprava pro žáky a studenty.
- 8) Pošta a telekomunikace - poštovní služby, mobilní telefony, telefonní služby.

- 9) Rekreační a kultura - elektronika, sportovní potřeby, knihy, noviny, časopisy, kulturní a sportovní aktivity, cestování, květiny, domácí zvířata.
- 10) Vzdělávání - všechny formy vzdělávání včetně jazykových kurzů a umělecké výchovy.
- 11) Stravování a ubytování - jídla a nápoje v restauracích, školní stravování, ubytování v hotelech, penzionech, chatách.
- 12) Ostatní zboží a služby - osobní péče, kosmetika, šperky, hodinky, pojištění, sociální a finanční služby, administrativní poplatky, právní služby.

Jurečka (2023, s. 133 - 134) uvádí, že hlavním problémem je samostatný výběr výrobků a služeb a v neposlední řadě určování jejich váhy. V současné době je v České republice využíván spotřební koš o více než 800 položkách. Jurečka dále uvádí, že ČSÚ každý měsíc v přibližně 10 000 prodejnách a provozovatelů zjišťuje ceny. Váhy jsou pak stanovovány na základě výdajů domácností podle statistiky rodinných účtů a mění se pravidelně jednou za dva roky. Níže v tabulce jsou uvedeny jednotlivé kategorie spotřebního koše a jejich váhy.

Tabulka 1 Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2024, domácnosti celkem - stálé váhy roku 2022

Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2024 domácnosti celkem - stálé váhy roku 2022		
ECOICOP	NÁZEV	VÁHA v %
E01	POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	177
E02	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	85
E03	ODÍVÁNÍ A OBUV	44
E04	BYDLENÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	258
E05	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI; OPRAVY	58
E06	ZDRAVÍ	28
E07	DOPRAVA	106
E08	POŠTY A TELEKOMUNIKACE	29
E09	REKREACE A KULTURA	78
E10	VZDĚLÁVÁNÍ	6
E11	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	65
E12	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	66

Zdroj: ČSÚ (2024)

Dle vah ve spotřebním koši lze dedukovat, že nejvíce typická domácnost utrací za bydlení, vodu, energii a paliva. Nejméně investuje do vzdělávání, která má váhu ve výdajích pouhých 6 %.

Dalším způsobem měření inflace je **deflátor hrubého domácího produktu**, který se vypočítá jako nominální HDP děleno reálným HDP. Nominální HDP je vyjádřeno v cenách aktuálního období a reálné HDP je vyjádřeno ve stálých cenách, resp. cenách minulého období viz vzorec pro výpočet deflátoru HDP (Černohorský, 2020, s. 184):

Vzorec 2 Výpočet deflátoru HDP

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\sum P_1 Y_1}{\sum P_0 Y_1}$$

kde:

P_1 je cenová hladina v čase $t = 1$

P_0 je cenová hladina v čase $t = 0$

Y_1 je produkt v čase $t = 1$

Černohorský (2020, s. 184) uvádí, že hlavní výhodou deflátoru je komplexnost ukazatele, jelikož měří ceny všech výrobků a služeb spotřebovaných v ekonomice, a v přesně takové struktuře, ve které byly v daném roce spotřebovány. Jako nevýhody uvádí například časové zpoždění a absenci statků z dovozu.

Níže v tabulce jsou uvedeny hlavní rozdíly mezi deflátořem a indexem spotřebitelských cen.

Tabulka 2 Rozdíl mezi deflátořem a indexem spotřebitelských cen

	Deflátor	CPI
množství statků	všechny	vybraný koš
změna struktury statků	každý rok dle skutečné spotřeby	nemění se
změna vah	každý rok dle skutečné spotřeby	nemění se
statky z dovozu	nezahrnuje	zahrnuje

Zdroj: Černohorský (2020, s. 186)

Třetím způsobem výpočtu inflace je **index cen výrobců**, který se počítá obdobným způsobem jako index spotřebitelských cen, jen s tím rozdílem, že obsahuje rozdílnou strukturu koše a měří změny v cenové hladině u jednotlivých odvětví výrobců (Černohorský, 2020, s. 187). V České republice se z těchto indexů využívá index cen zemědělských výrobců včetně ryb, index cen stavebních prací (odhady), index cen tržních služeb pro podniky a index cen tržních služeb pro podniky bez reklamních služeb (ČSÚ, 2024).

Cenové indexy sledují změny v cenové hladině, ale samy o sobě nedokáží přesně vyjádřit míru inflace. Dle Jurečky (2023, s. 136) se míra inflace rovná změně cenového indexu v procentech za určité období. Dále uvádí, že obecná míra inflace je sice velmi důležitým ukazatelem, ale vzhledem ke složení spotřebního koše může být spotřeba v různých skupinách obyvatel odlišná a mít na různé skupiny různý dopad. Tvrdí, že důchodci jsou obecně velmi citliví na ceny potravin, jelikož tvoří významnou část jejich výdajů. I z tohoto důvodu Český statistický úřad zveřejňuje jak průměrnou inflaci, tak například i inflaci pro domácnosti důchodců i inflaci domácnost v hlavním městě Praze (Farkačová, 2021, s. 133), přičemž oba tyto ukazatele od sebe mohou být naprosto odlišné.

2.1.3 Příčiny

Příčiny vzniku inflace Černohorský (2020, s. 166) rozděluje podle dvou myšlenkových přístupů do dvou skupin, a to na monetaristický názor a keynesiánský názor.

Hlavním představitelem monetarismu je Milton Fiedman, který prohlásil, že: „*Inflace je vždy a všude peněžním jevem.*“ Černohorský (2020, s. 167) uvádí, že podle monetaristů je inflace vyvolána rychlejším růstem množstvím peněz, než růst přirozeného reálného agregátního produktu.

Dále tvrdí, že dle monetaristů je míra vlivu závislá na období. V krátkém období má růst množství peněz vliv jak na reálný produkt, tak na cenovou hladinu. Oproti tomu v dlouhém období růst množství peněz má vliv pouze na cenovou hladinu, tudíž jsou peníze tzv. neutrální. V těchto názorech se monetaristé liší jak od neoklasické školy, která peníze označuje jako neutrální ve všech obdobích i od keynesiánců, kteří naopak zvažovali množství peněz v krátkém i dlouhém období. Pro lepší přehlednost jsou data schematicky znázorněna v tabulce č. 3 níže.

Tabulka 3 Vliv změny množství peněz na změnu produktu a cenové hladiny podle základních ekonomických škol

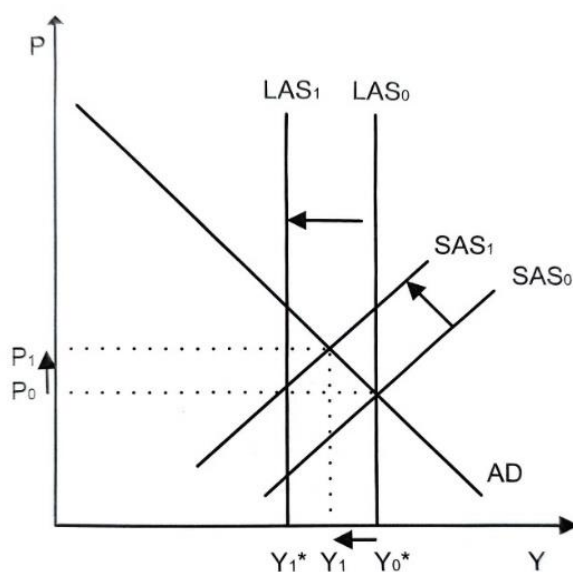
Škola / období	Krátké období	Dlouhé období
Monetaristé	$\Delta M \rightarrow \Delta Y$ i ΔP	$\Delta M \rightarrow \Delta P$
Neoklasici	$\Delta M \rightarrow \Delta P$	$\Delta M \rightarrow \Delta P$
Keynesiánci	$\Delta M \rightarrow \Delta Y$ i ΔP	$\Delta M \rightarrow \Delta Y$ i ΔP

Zdroj: Černohorský (2020, s. 168)

Keynesiánský názor lze dle Černohorského (2020, s. 169) rozdělit do dvou kategorií na inflaci nabídkovou a inflaci poptávkovou.

Dále uvádí, že **nabídková inflace** vzniká poklesem agregátní nabídky v důsledku nabídkových šoků, což se projeví posunem nabídkových křivek doleva. Lze rozlišit dva druhy nabídkových inflačních šoků podle toho, zda působí na dlouhodobou agregátní nabídku (LAS) a tím i na krátkodobou agregátní nabídku (SAS), nebo pouze na krátkodobou agregátní nabídku. Mezi faktory, které ovlivňují dlouhodobou agregátní nabídku, je možné zařadit např. přírodní

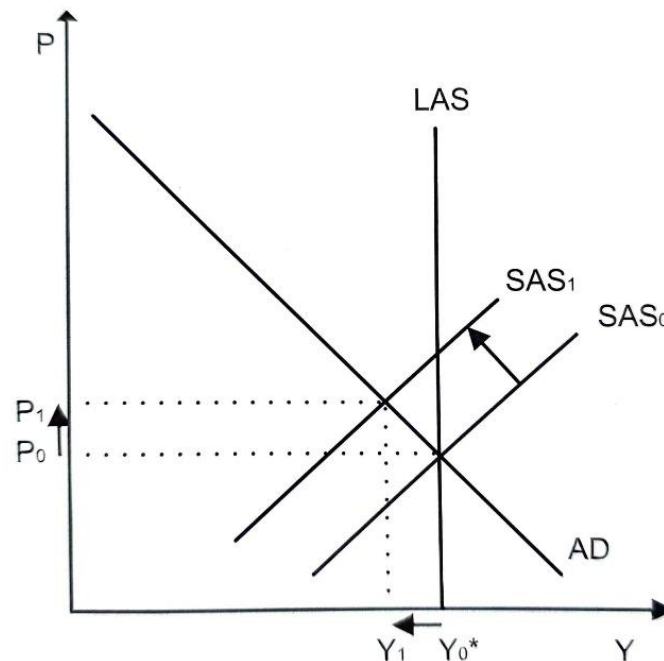
Obrázek 1 Nabídková inflace (posun LAS i SAS)

katastrofy, které v konečném důsledku vedou k poklesu výroby. V důsledku poklesu dlouhodobé agregátní nabídky klesne potenciální produkt i krátkodobá agregátní poptávka, což způsobí krátkodobé přehřívání ekonomiky a hlavně se zvýší inflace, což se na grafu projeví následovně, viz obrázek č. 1 výše.

Vliv pouze na krátkodobou agregátní nabídku má například: růst mezd, kterou označuje pojmem mzdová inflace a jedná se o jev, kdy se nadprůměrně zvyšují mzdy; růst cen monopolů při úsilí o zvýšení vlastních zisků se zvyšují i ceny produktů, nazývá se monopolně-zisková inflace; růst nákladů firem, především těch materiálových. V tomto případě jde o nákladovou inflaci. Tento druh nabídkové inflace se projevuje tak, že v důsledku snížení krátkodobé agregátní nabídky se sníží krátkodobý produkt a zvýší se inflace, což se graficky projeví posunem krátkodobé agregátní nabídky SAS_0 na SAS_1 což vede v důsledku ke snížení potenciálního produktu z Y_0 na Y_1 a zároveň se zvýší cenová hladina z P_0 na P_1 , viz obrázek č. 2 níže.

Obrázek 2 Nabídková inflace (posun SAS)

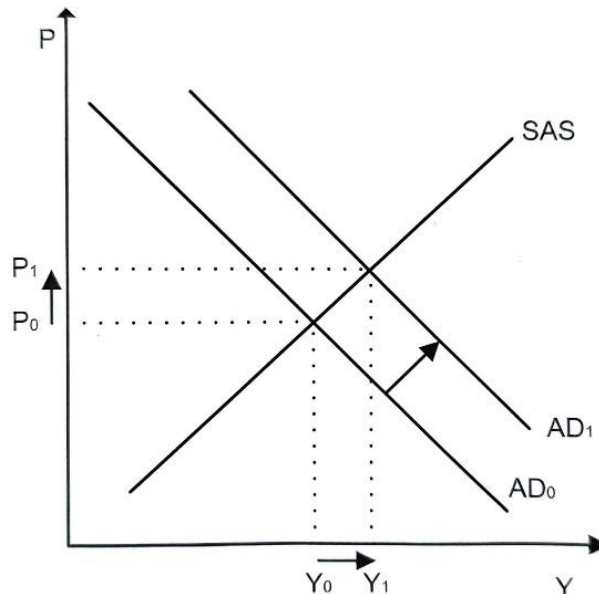
Zdroj: Černohorský (2020, s. 170)

Poptávková inflace může být podle Černohorského (2020, s. 170) způsobena:

- zvýšením spotřebních výdajů domácnosti; zvýšením investic firem; expanzivní fiskální politikou;

zvýšením čistého exportu; nebo zvýšením peněžní nabídky. Nárůst agregátní poptávky se graficky zobrazuje jako posun křivky AD doprava nahoru a jejím důsledkem je zvýšení produktu z P_0 na P_1 , i inflace viz obrázek č. 3 níže.

Obrázek 3 Poptávková inflace

Zdroj: Černohorský (2020, s. 170)

Jurečka (2023, s. 138) označuje za obecnou příčinu inflace to, že v ekonomice množství peněz roste rychleji než reálný produkt ekonomiky. Jestliže se totiž v jednom odvětví ekonomiky utrácí více peněz, musí se naopak v jiném odvětví utrácet méně, pokud je reálný výkon ekonomiky stejný, nabídka peněz zůstává konstantní a rychlost jejich oběhu zůstává stabilní.

Mezi reálné faktory ovlivňující míru inflace na základě výše uvedených příčin dle hlavních ekonomických škol dle Černohorského (2020, s. 171) lze zařadit:

- zvyšování reálné poptávky po zboží a investicích, které všeobecně vytváří tlak na růst cen;
- snížení v nabídce statků, které směřuje ke snížení množství statku na trhu, což vytváří tlak na růst ceny;
- pokles produkčních kapacit, který vede ke zvyšování ceny, z důvodu nedostatku statků;
- neúroda, která opět znamená zvýšení ceny kvůli nedostatku;
- vyšší míra růstu úvěrů, která znamená vyšší množství peněz v ekonomice, což v konečném důsledku vede k růstu spotřebitelských cen, cen nemovitostí i finančních aktiv;
- nadměrná emise peněz;
- devizový kurz, který v případě oslabení vede k tomu, že se importované statky stávají dražšími a to se následně v případě zahraničních obchodů projevuje na změnách cenové hladiny.

2.1.4 Důsledky

Důsledky inflace jsou velmi podstatnou problematikou v chápání inflace. Důsledky se dají rozdělit na pozitivní a negativní, což vychází z užitku jednotlivých ekonomických subjektů. Dle Černohorského (2020, s. 173) je nejvýznamnějším důsledkem inflace redistribuční efekt, který má několik variant působení. Uvádí, že redistribuční efekt představuje přesun části bohatství

od jednoho subjektu v prospěch subjektu jiného. Mezi hlavní varianty působení řadí přesun bohatství od:

- věřitelů k dlužníkům;
- držitelů hotovostních úspor k držitelům úročených bezhotovostních úspor;
- příjemců fixních důchodů k příjemcům variabilních důchodů;
- zaměstnanců k zaměstnavatelům;
- poplatníků progresivních daní ke státu;
- držitelů peněžních úspor k těm, co investují; a
- subjektů vystavených konkurenci k subjektům v monopolním postavení.

Z výše uvedených bodů vyplývá, že v době vysoké míry inflace je například výhodnější se zadlužovat, finanční prostředky držet zejména na úročených bezhotovostních účtech, přijímat spíše variabilní důchody, finanční prostředky zhodnocovat hlavně věcnými investicemi jako jsou nemovitosti, drahé kameny nebo kovy, apod.

Jurečka (2023, s. 149) uvádí, že inflace může mít i pozitivní vliv na ekonomiku, zejména kdy cenová hladina mírně roste a vytváří příležitost pro rozšíření produkce a nabídky práce. Pokud si chce ekonomický subjekt při růstu cenové hladiny udržet stávající reálný důchod, musí zvýšit produkci nebo kvalitu své ekonomické činnosti, jinak by mu i vzhledem k nezměněnému nominálnímu důchodu, reálný důchod klesl. Černohorský (2020, s. 174) za pozitivní důsledky inflace řadí především podporu ekonomického růstu, kdy mohou být zaváděny inovace. Za hlavní problém ale považuje, že v dlouhém období obvykle směřuje k poklesu ekonomického růstu. Nutné je uvést, že oba autoři jako inflaci, která může mít pozitivní vliv na ekonomiku, označují mírnou inflaci do přibližně 5 % ročně.

Skroukal (2019, s. 141) tvrdí, že i když by do jisté míry souhlasil s tvrzením, že nízká a stabilní míra inflace je pro ekonomiku pozitivním přínosem, není to zadarmo. Jako příklad uvádí samotné zdražování, kdy peníze, které by ekonomické subjekty jinak spořili, utrací a zároveň ty naspořené ztrácejí svou kupní sílu. Větší utrácení s sebou nese ale rozpohybování ekonomiky, které by mohlo být pozitivní, ale vzhledem ke zvyšování peněžní zásoby se ceny nafukují a dochází k jejich ještě většímu znehodnocení. Dále pokládá za nutné si změny cen hlídat, jelikož může docházet k rozostření cenových signálů, kdy ceny, které mají ukazovat hodnotu, zůstávají v mlze. Například pokud se zaměstnanci zvýší mzda o 5 % v období, kdy inflace dosahuje 10 %, zaměstnanec vydělává reálně méně a zároveň není jasné, z jakého důvodu dostal přidáno – zda kvůli inflaci nebo protože je dobrým zaměstnancem. Také potvrzuje již výše zmíněný výdělek dlužníků na úkor věřitelů.

Za negativní inflaci je primárně označována inflace pádivá a hyperinflace. Jurečka (2023, s. 149) uvádí, že důsledky inflace se projevují v různých kombinacích a v různých intenzitách v závislosti na její míře. Za zajímavost označuje, že i když je inflace označována za makroekonomický jev, nejvíce její přímé účinky ovlivňují právě mikroekonomické subjekty. Vnáší do ekonomické, ale i sociální skupiny nestabilitu a to zejména z důvodu ztíženého rozhodování o investicích, ze kterého vyplývá snížené uzavírání dlouhodobých obchodních a kooperačních smluv, což brzdí důležité ekonomické akce. Černohorský (2020, s. 174) za hlavní negativní důsledky označuje nejistotu finančního rozhodování, kdy vzhledem k vyšší inflaci a tím i volatilitě na ekonomických trzích, podniky i domácnosti mají zhoršené rozhodování ohledně investic, spoření, nákupu nemovitostí atp. Též upozorňuje na omezenou vypovídající funkci cen, jelikož vzhledem k vyšší volatilitě nemusí nominální ceny reprezentovat skutečnou hodnotu statků, což vede ke zhoršenému rozhodování prodeje či koupě.

Při výčtu důsledků inflace je třeba zmínit i efekt inflačního zdanění. Jurečka (2023, s. 152) uvádí, že růst inflace se zároveň promítá v růstu příjmů státních rozpočtů. Pokud se zvýší cena

statku, zvýší se i procentuální daň z něj a stát díky tomu může dosáhnout lepšího rozpočtového výsledku a získá tak zároveň další zdroje na financování svých potřeb. Jako další problematický příznivý vliv zmiňuje snižování reálné hodnoty státních dluhů, které usnadňuje jejich financování. Tímto způsobem se mohou vlády například vyhýbat přímému zvýšení daní.

2.1.5 Cílování inflace

Monetární politiku v České republice vykonává Česká národní banka (dále ČNB), která je centrální bankou České republiky. Vykonává dohled nad finančním trhem a řeší krize na finančních trzích (ČNB, 2024a). Je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Podle Ústavy a v souladu s primárním právem Evropské unie je hlavním posláním ČNB pečovat o cenovou stabilitu. Péče o cenovou stabilitu přitom není chápána jako snaha o dosažení nulové inflace, ale spíše jako o dosažení mírně pozitivní a stabilní míry inflace, která je přirozenou součástí zdravé ekonomiky, tedy přirozené míry inflace.

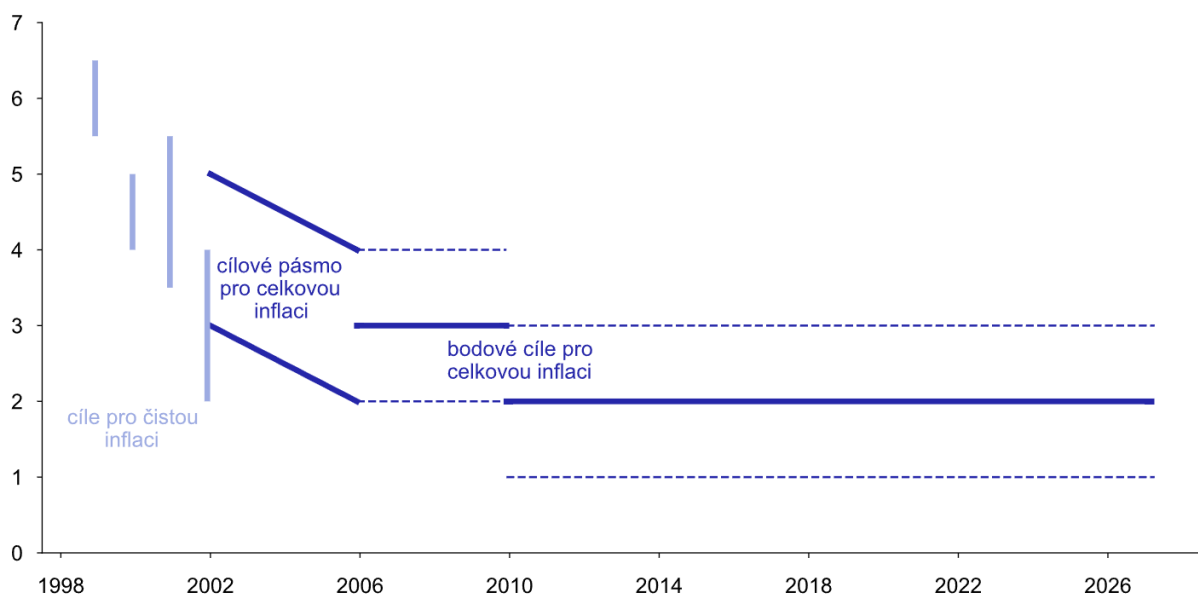
Měnová politika má za úkol udržovat nízkou a stabilní inflaci, což přispívá k předvídatelné ekonomické situaci. Pro dosažení cenové stability uplatňuje Česká národní banka (2024b) režim cílení inflace, který je založen na výše zmíněném veřejně deklarovaném inflačním cíli ve výši 2 % a transparentní komunikaci s veřejností. Klíčovým nástrojem měnové politiky jsou úrokové sazby, jejichž nastavení ovlivňuje tržní sazby a následně formuje vývoj ekonomiky a úroveň inflace.

Bankovní rada se obvykle schází osmkrát ročně, aby projednala měnové otázky (ČNB, 2024a). Po každém jednání se rozhoduje, zda ponechat úrokové sazby na stávající úrovni až do dalšího zasedání, nebo je změnit. Rozhodnutí bankovní rady, které je učiněno dnes, má největší dopad na inflaci v horizontu 12 až 18 měsíců, a proto je při rozhodování o sazbách důležitá makroekonomická prognóza. Tato prognóza představuje odhad budoucího vývoje, jak ho vidí ekonomové specializující se na měnovou politiku. Na měnověpolitických jednáních členové bankovní rady projednávají aktuální prognózu a posuzují její rizika a nejistoty.

Historie inflačních cílů (ČNB, 2024d) sahá až do prosince 1997, kdy bankovní rada ČNB rozhodla přejít k cílování inflace jako součásti své měnověpolitické strategie. Tento přechod začal platit od roku 1998. Klíčovými prvky tohoto režimu jsou veřejně deklarovaný cíl inflace, používání makroekonomických prognóz a transparentní komunikace centrální banky s veřejností. Od zavedení cílování inflace se inflační cíle ČNB postupně upravovaly, aby lépe odpovídaly potřebám ekonomiky v proměnlivých podmínkách. V počátečních letech byly tyto cíle definovány pro "čistou inflaci", což znamená index spotřebitelských cen po očištění od vlivu regulovaných cen a změn v nepřímých daních. Inflační cíle byly stanoveny jako intervaly a jejich dosažení bylo vyhodnocováno pouze k závěru každého kalendářního roku. Od roku 2002 přešla ČNB k cílování celkové inflace, což je pro veřejnost přehlednější a umožňuje lépe kotvení inflačních očekávání. V období mezi lety 2002 a 2005 byl inflační cíl stanoven formou lineárně klesajícího pásma. V lednu 2002 mělo toto pásmo šířku 3 až 5 % a postupně se zužovalo až na úroveň předpokládané cenové stability (2 až 4 %), které mělo být dosaženo v prosinci 2005. Od roku 2006 byl inflační cíl stanoven jako jediný bod, nejprve na úrovni 3 %, což odpovídalo středu předchozího cílového pásma. Od roku 2010 byl cíl snížen na 2 %, protože proces postupné transformace ekonomiky již byl z pohledu měnové politiky ukončen.

Aktuální inflační cíl ČNB navazuje na praxi centrálních bank vyspělých ekonomik a zůstane na úrovni 2 % až do doby vstupu České republiky do eurozóny. Pro větší přehlednost je vývoj zobrazen graficky níže.

Obrázek 4 Cílové intervaly a pásma

Zdroj: ČNB (2024d)

Mezi hlavní výhody cílování inflace Černohorský (2020, s. 180) řadí:

- prioritní dosažení cenové stability – na dosažení případných dalších cílů centrální banky se banka může soustředit až po dosažení cenové stability;
- transparentnost a komunikace – centrální banka veřejnosti více vysvětluje změny v měnové politice a její plánované kroky, a díky zavedení míry inflace, místo původních peněžních zásob se veřejnost lépe orientuje a dokáže si představit důsledky;
- zodpovědnost ČNB za dosažení inflačního cíle – jako jediná nese zodpovědnost za dosažení inflačního cíle, kterého ale vzhledem k nižší síle nástrojů, než je vliv celosvětových i místních faktor, není vždy schopna dosáhnout – k tomu je tedy důležitý výše zmíněná komunikace s veřejností;
- nižší volatilita inflace – Černohorský uvádí, že je prokázána menší volatilita v režimu cílování inflace a díky tomu je menší riziko špatného odhadu inflace ze strany ekonomických subjektů, které se mohou věnovat naplno svým projektům a nákupu dlouhodobých statků;
- lepší hospodářská stabilita – pro stabilní ekonomický vývoj je nezbytnou složkou stabilní vývoj inflace;
- střednědobý cíl s možností krátkodobých odchylek – centrální banka si může dovolit inflační cíl nedodržet v každém období.

Oproti tomu Černohorský (2020, s. 181) uvádí i nevýhody cílování, mezi které řadí:

- nedosahování inflačního cíle – po delší časové období se centrální bance nemusí dařit dosahovat inflačního cíle, což důsledku způsobuje nedůvěru veřejnosti k jejím prognózám;
- rigidní pravidlo – pokud se centrální banka primárně soustředí pouze na dodržení inflačního cíle, bez ohledu na vývoj ekonomické situace, může dojít k poklesu stability, růstu nezaměstnanosti, proto je doporučován režim flexibilního inflačního cílování;

- časové zpoždění – vzhledem k působení vícero faktorů na cenovou hladinu není inflace snadno kontrolovatelná a z důvodu účinku změn monetární politiky ve střednědobém horizontu, nelze rozpoznat aktuálnost vývoje;
- ceny statků nerostou rovnoměrně o míru inflace – ceny některých statků rostou rychleji, než statky jiné, což může být pro veřejnost matoucí;
- nutnost odpovědnosti fiskální politiky – pokud vláda vytváří velký rozpočtový deficit a zvyšuje veřejný dluh, bude ho muset financovat vydáním státních dluhopisů, což povede ke zvýšení množství peněz v oběhu a následnému zvýšení cenové hladiny;
- pomalý růst ekonomiky – v případě, kdy centrální banka udržuje vyšší úrokové sazby, dochází ke zbrzdění ekonomického růstu.

Podle ČNB (2023c) mezi hlavní nástroje měnové politiky patří úrokové sazby, které jsou rozhodovány bankovní radou na pravidelných jednáních. Tyto sazby se promítají do tržních úrokových sazeb a ekonomických veličin, jako je měnový kurz, výdaje na spotřebu a investice úspory, objem výrovy, ceny zboží i ceny aktiv. Na finančních trzích panují různé stupně setrvačnosti, což vede k tomu, že plný dopad změn úrokových sazeb na inflaci se projeví až po více než roce. Když centrální banka zvýší úrokové sazby, obvykle to vede ke snížení inflace. Naopak, snížení sazeb má tendenci inflaci zvyšovat. Tento jev je důsledkem zpožděné reakce trhu a ekonomických subjektů na změny měnové politiky. Sazby, kterými ČNB (2023c) ovlivňuje výši úroku, jsou:

- dvoutýdenní repo sazba, která je klíčovou úrokovou sazbou, kterou ČNB využívá jako limitní sazbu pro repo operace, kterými ovlivňuje krátkodobé tržní úrokové sazby;
- lombardní sazba, za kterou si komerční banky přes nov mohou půjčit od ČNB likviditu oproti zástavě v rámci zápujční facility;
- diskontní sazba, za kterou si naopak komerční banky likviditu u centrální banky v depozitní facility ukládají.

Černohorský (2020, s. 87) uvádí, že v praxi repo sazba funguje tak, že ČNB vypíše tzv. repotendr, prostřednictvím kterého jednotlivým bankám nabízí možnost uložení přebytečné likvidity na 14 dnů a bankám za to předá dohodnuté cenné papíry, kdy po zmíněné době probíhá reverzní operace, kdy ČNB vrátí dané bance jistinu zvýšenou o úrok, který se počítá na základě repo sazby a banka vrátí ČNB cenné papíry. Repo sazba může být nástrojem tedy jak pro stahování likvidity, tak i pro dodání likvidity, při které je postup opačný.

2.2 Trh práce, mzdy a platy

Trh práce představuje klíčový prvek ekonomického systému, který ovlivňuje životní podmínky jednotlivců a celkovou ekonomickou stabilitu. Mzdy a platy jsou základními ukazateli tohoto trhu a mají zásadní dopad na kupní sílu občanů, konkurenceschopnost firem a celkový hospodářský růst. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu trhu práce, faktory ovlivňující výši mezd a platů a mechanismy, skrze které inflace ovlivňuje jejich hodnotu.

V následujících sekcích jsou detailněji prozkoumány jednotlivé aspekty trhu práce, mzdy a platových struktur, aby poskytly hlubší porozumění vztahu mezi inflací a těmito klíčovými ekonomickými ukazateli.

2.2.1 Trh práce

Trh práce představuje interakci mezi nabídkou a poptávkou po pracovní síle, která je klíčovým faktorem určujícím výši mezd a platů. Dynamika tohoto trhu zahrnuje mnoho proměnných, včetně míry nezaměstnanosti, úrovně ekonomického růstu, demografických trendů a

legislativního prostředí. Porozumění těmto faktorům je nezbytné pro pochopení fungování trhu práce a jeho vztahu k inflaci.

Na trhu práce se setkávají tři subjekty a to zaměstnanci, podnikatelé a stát. Švarcová (2023, s. 46) uvádí, že **zaměstnanci** mají zájem na co nejvyšších mzdách/platech a na plné zaměstnanosti, zároveň ale platí, že ne každý zaměstnanec je ochotný a schopný vykonávat za svou mzdu/plat odpovídající pracovní výkony. Za zaměstnance jednájí odbory. **Podnikatelé** oproti tomu usilují o nízké mzdy i náklady, aby neztráceli konkurenceschopnost. Zároveň je pro ně důležitá efektivita a kvalifikace zaměstnance, pokud práci neodvádí dobře, je pro podnikatele přítěží. Dále uvádí, že je pro podnikatele přínosem nezaměstnanost jelikož vytváří prostor k získání nových pracovních sil, kterým zároveň převis nabídky práce snižuje cenu, a díky tomu mohou podnikatelé dosahovat vyšších zisků. **Stát** má zájem najít mezi těmito protichůdnými zájmy kompromis, které bude pro oba subjekty rozumné a únosné. Proto stát musí připouštět určitou míru nezaměstnanosti, která v EU nesmí přesahovat 5 % a zároveň musí vytvářet sociální opatření, která se dělí na pasivní (např. podpora v nezaměstnanosti) a aktivní (např. daňové úlevy při zaměstnání zdravotně postižených osob). Švarcová (2023, s. 46) dále uvádí, že stát, kromě funkce regulátora trhu práce má ještě funkci zaměstnavatele. Výhodou státu jako zaměstnavatele je, že nabízí poměrně jisté zaměstnání, ale oproti tomu nabízí nižší mzdy, než jsou průměrné z důvodu protiinflačního boje a zároveň z důvodu omezených státních prostředků.

Klasickým modelem trhu práce je dle Soukupa et al. (2022, s. 245) předpoklad, že firmy chtějí maximalizovat svůj zisk a oproti tomu jednotlivci chtějí maximalizovat svůj užitek z volného času a ze spotřeby zboží a služeb. Zároveň předpoklad, že jsou ceny pružné a vyrovnávají poptávku s nabídkou. Tento model je založen na předpokladu, že je práce homogenní a tudíž každý zaměstnanec může vykonávat jakoukoliv práci, což v praxi není možné. Připouští pouze dobrovolnou nezaměstnanost.

Na trhu práce mohou nastat dle Švarcové (2023, s. 44) tyto situace:

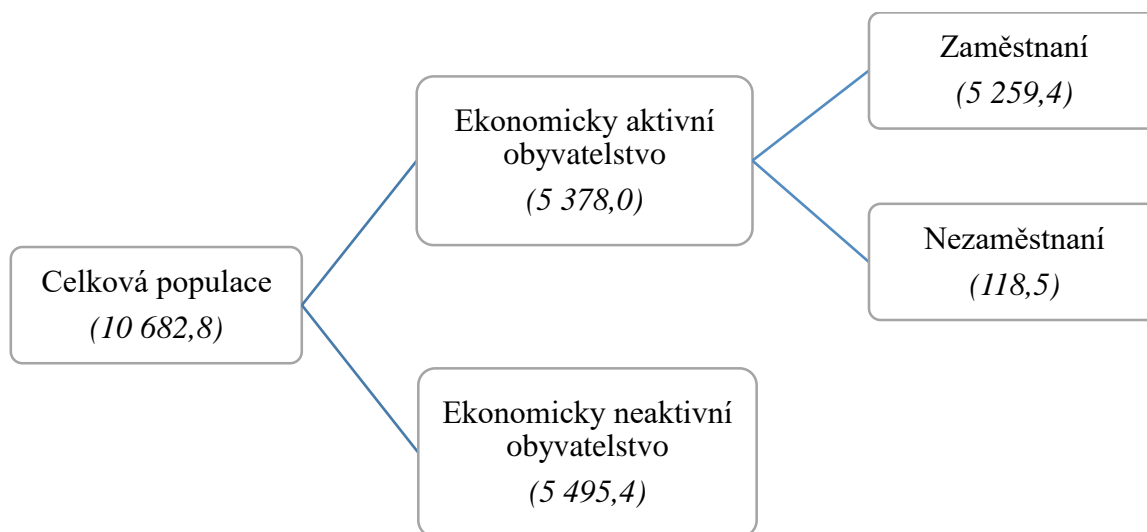
- rovnost nabídky a poptávky, kdy všichni, kdo chtějí být zaměstnaní, ho získají a firmy tolik lidských zdrojů, kolik při nabízené mzdě poptávají. Tato situace nastává při rovnovážné mzdě;
- převis poptávky - firmy poptávají více lidských zdrojů, ale za tak nízké mzdy, za které je nemohou sehnat. Tento jev nastává, když je reálná mzda nižší než rovnovážná;
- převis nabídky - nastává, když firmy nevyužívají nabídku aktivních zájemců o práci. Situace nastává, když jsou vyšší reálné mzdy než rovnovážné.

Poptávka po práci je na straně firem, které hledají zaměstnance. Již výše bylo uvedeno, že firmy jsou na trhu práce za účelem maximalizace zisku. Ten zjistíme jako rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými náklady (Soukup et al., 2022, s. 246). Oproti tomu **nabídka práce**, stojí na rozhodnutí jedince, kolik práce při dané odměně bude nabízet. Soukup et al. (2022, s. 254) uvádí, že když poptávka a nabídka budou v rovnováze, mzda a množství práce pokračují beze změny. Trh se tímto vyčistí a ti kteří chtějí pracovat při dané mzdě, pracují.

Nezaměstnanost je podle Soukupa et al. (2022, s. 36) jedním z nejvýznamnějších makroekonomických problémů a je tedy neodmyslitelnou součástí trhu práce, a aby se dala jednoduše měřit, je nutné obyvatelstvo rozčlenit do kategorií.

Soukup et al. (2022, s. 36) obyvatelstvo dělí na ekonomicky neaktivní a na ekonomicky aktivní obyvatelstvo, které dále rozděluje na zaměstnané a nezaměstnané, viz obrázek č. 5 níže, na kterém je i zároveň uveden počet obyvatel v jednotlivých skupinách ke konci roku 2021.

Obrázek 5 Struktura populace České republiky ve čtvrtém čtvrtletí 2021 (tis. osob)

Zdroj: Soukup et al. (2022, s. 36)

Za ekonomicky neaktivní z objektivních příčin označuje osoby do 15 let, studenty, důchodce a ze subjektivních příčin ty, kteří pracovat nechtějí nebo je k tomu donutily určité podmínky. Zdůrazňuje ale, že je s touto skupinou také nutné počítat, jelikož v budoucnu představují potenciál nárůstu pracovních sil.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo označuje za pracovní sílu, kdy zaměstnaní jsou ti, kteří vykonávají pracovní činnost za odměnu, ať už v postavení zaměstnance či podnikatele. Nezaměstnaní oproti tomu jsou podle něj osoby, které splňují veškeré tyto podmínky:

- nejsou zaměstnaní, ani nepodnikají;
- aktivně hledají práci, například přes úřad práce či inzeráty;
- jsou schopni do 14 dnů nastoupit do práce.

Dále uvádí, že tyto podmínky jsou podmínky, která určuje Mezinárodní organizace práce a zároveň se jim řídí i statistické úřady.

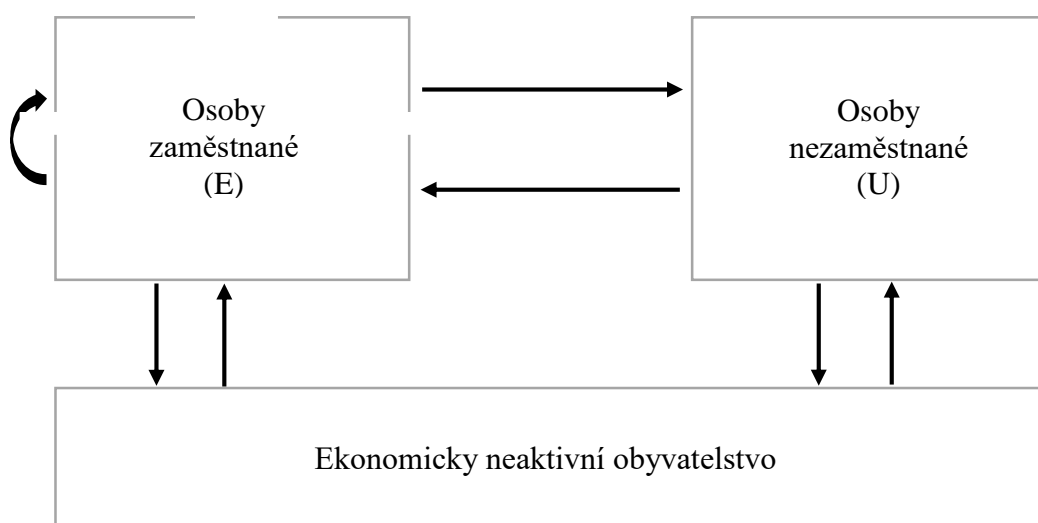
Dle Jurečky (2023, s. 160) se nezaměstnanost týká pouze obyvatelstva v produktivním věku, tedy nikoliv studentů ani lidí v důchodovém věku. Za zaměstnané se považují ti, kteří pracují na plný nebo alespoň částečný úvazek, naopak nezaměstnaní práci nemají, ale aktivně ji hledají – tzn., že musí být evidovaní na úřadě práce, kam musí pravidelně docházet a v co nejkratší době si nastoupit na pracovní místo. Ostatní, kteří práci nemají a ani ji nehledají, jsou řazeni do kategorie ekonomicky neaktivních.

Švarcová (2023, s. 44) nezaměstnanost dělí na dobrovolnou, kdy za daňovou mzdu nejsou ochotni pracovat a na nezaměstnanost nedobrovolnou, kdy lidé mají potřebu pracovat a nemohou si ji sehnat. Proto je důležité, aby podpora v nezaměstnanosti a sociální pomoc byla dostatečná, ale ne natolik aby nelákala k jejich zneužívání a zároveň tak aby míra přerozdělování nezatížila neúměrně zaměstnanou část populace. Existuje několik různých typů nezaměstnanosti. Každý typ nezaměstnanosti má své vlastní příčiny a důsledky, které ovlivňují jak jednotlivce, tak i ekonomiku jako celek.

Je nutno dodat, že ve výše zmíněných skupinách obyvatel nezůstávají po celý život, ale naopak mezi skupinami migrují. Podle Soukupa et al. (2022, s. 255) přechod mezi jednotlivými zaměstnáními trvá určitou dobu a proto se objevuje nezaměstnanost, která tak souvisí s dynamickými změnami na trhu práce, tyto změny jsou graficky zobrazeny níže

na obrázku č. 6. Zaměstnaní mohou přecházet do ekonomicky neaktivních (šipka 1), například při odchodu do důchodu a jiní se naopak z ekonomicky neaktivního obyvatelstva stávají zaměstnanými (šipka 2), příkladem může být student, který začne chodit do práce, pokud práci nenajde a přihlásí se na úřad práce, přechází z ekonomicky neaktivních do nezaměstnaných. Z nezaměstnaných do ekonomicky neaktivních naopak může přejít uchazeč o práci registrovaný na pracovním úřadě, který dále nebude chtít pokračovat ve hledání (šipka 5). Pokud osoba přejde ze zaměstnání do druhého bez prodlevy, nastává situace označena šipkou 3. Pokud ovšem prodleva nastane, osoba se stává nejdříve nezaměstnaná (šipka z E) a po najetí práce přechází opět k zaměstnaným (šipka n U).

Obrázek 6 Dynamický model trhu práce

Zdroj: Soukup et al. (2022, s. 255)

Jurečka (2023, s. 160) tvrdí, že nejčastěji používaným ukazatelem, který mapuje vývoj na trhu práce, je míra nezaměstnanosti, která se vypočte jako podíl nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivním v procentuálním vyjádření. Míra nezaměstnanosti se eviduje nejen za všechny občany dané země, ale i v rozdělení na kraje, dle pohlaví, vzdělání, věku a díky tomu je jednodušší analyzovat, které skupiny se více účastní na trhu práce.

Druhým ukazatelem, který je používán, je podíl nezaměstnaných osob. Jurečka (2023, s. 161) uvádí, že je vypočítáván Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky (dále MVSV) jako poměr počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku od 15 - 64 let, kteří jsou evidovaní na úřadech práce a počtem všech obyvatel v tomtéž věku.

Struktura nezaměstnanosti

Při zjišťování a následném hodnocení míry nezaměstnanosti je podle Jurečky (2023, s. 163) důležitá především její struktura a to zejména z hlediska délky trvání, regionálního rozložení nebo dopadu na jednotlivé skupiny obyvatelstva.

Dle délky trvání je možné zaměstnanost rozdělit na krátkodobou a dlouhodobou, z čehož ta krátkodobá patří mezi ty méně závažné. Jurečka (2023, s. 163) uvádí, že tento typ nezaměstnanosti je pro dotčené ekonomicky i psychicky náročný, ale i přes jeho nepříznivost je nutné ho brát jako nevyhnutelný jev, který doprovází každou dynamicky proměnlivou ekonomiku. Oproti tomu dlouhodobá nezaměstnanost je brána jako závažný problém, kdy je jedinec bez práce déle než rok. Dále autor uvádí, že tento jev nepříznivě ovlivňuje kvalifikaci jedinců, jejich psychiku i sociální postavení a s tím jsou nepříznivě ovlivněni i jejich rodiny.

Prostorové rozložení bývá velmi nerovnoměrné, jak v rámci regionů, tak mikroregionů a stejně tak je různá i nezaměstnanost u různých věkových i etnických skupin, kdy míra nezaměstnanosti u mladších bývá vyšší, kvůli absenci praxe (Jurečka, 2023, s. 163).

Typy nezaměstnanosti

Výše byl zmíněn model, který předpokládal, že je práce homogenní a bylo zmíněno, že bohužel tento model nemůže být založen na realitě. Lidé mohou dobrovolně opustit své zaměstnání, ať už z důvodu špatných mzdových podmínek nebo výrazných změn v jejich životě. Oproti tomu firmy hledají nové zaměstnance, když rozšiřují své podnikání či osazují uvolněná místa. Každý člověk má jinou kvalifikaci, schopnosti i vlastnosti. Soukup et al. (2022, s. 257) uvádí, že i když existuje počet volných míst, který odpovídá počtu osob, které práci hledají, je hlavní problém informovanost o dostupnosti uvolněných pracovních místech, ale i pracovních, kteří práci hledají. Příčiny nezaměstnanosti jsou různé, a proto jsou rozlišovány do několika typů.

Prvním typem je takzvaná **frikční nezaměstnanost**, která je často považována za krátkodobý jev. Podle Soukupa et al. (2022, s. 258) frikční nezaměstnanost vzniká, když jednotlivci opouštějí své stávající zaměstnání, hledají nové pracovní příležitosti nebo se snaží najít optimální pozici pro své dovednosti a zájmy. Dále uvádí, že v případě fikční nezaměstnanosti, se počet volných míst a osob, které hledají práci rovná. Zároveň se také shoduje profesní a regionální struktura neosazených pracovních míst s kvalifikační a regionální strukturou osob, které práci hledají.

Specifickou součástí fikční nezaměstnanosti je **sezónní nezaměstnanost**, která je spojena s kolísáním poptávky po pracovních silách v průběhu roku. Podle Soukupa et al. (2022, s. 258) je jí možné pozorovat v odvětvích, ve kterých kolísá výroba v závislosti na ročním období. Například v zemědělství může být během sklizně potřeba více pracovníků než v jiných obdobích, což může vést k sezónní nezaměstnanosti. Jurečka (2023, s. 166) uvádí, že zvlášť významná je sezónní nezaměstnanost v zemích, ve kterých je velký podíl turistického průmyslu v ekonomické struktuře.

Druhým typem je **strukturální nezaměstnanost**, která je obvykle dlouhodobější povahy a je spojena se změnami v ekonomické struktuře. Podle Soukupa et al. (2022, s. 258) se v tomto případě shoduje počet volných míst a počet osob hledajících práci, ale nenastává shoda v kvalifikaci ani regionálním rozmístění. Tento druh nezaměstnanosti vzniká, když se poptávka po určitých pracovních pozicích snižuje nebo když dojde k přebytku pracovníků v určitém odvětví. Strukturální nezaměstnanost může postihnout i vysoce kvalifikované jednotlivce, kteří mají specializované dovednosti, které už nejsou tak potřebné na trhu práce. Autor dále uvádí, že specifickým důvodem je uváděla mzdová rigidita.

Třetím typem je **cyklická nezaměstnanost**, která je spojena s fluktuacemi v ekonomickém cyklu. Podle Jurečky (2023, s. 166) v období hospodářské recese klesá poptávka po produktech a službách, což vede ke snížení pracovních příležitostí a zvyšuje míru nezaměstnanosti. Naopak, v dobách hospodářského růstu se poptávka zvyšuje a s tím i počet pracovních míst. Soukup et al. (2022, s. 259) uvádí, že cyklická nezaměstnanost je rozdílem mezi skutečnou mírou nezaměstnanosti a přirozenou mírou nezaměstnanosti. Cyklická nezaměstnanost se projevuje plošně, což umocňuje její negativní důsledky.

Posledním typem je **skrytá nezaměstnanost**, která zahrnuje osoby, které jsou nezaměstnané, ale nejsou zaznamenáni v oficiálních statistikách nezaměstnanosti. Dle Jurečky (2023, s. 166) do této skupiny patří nezaměstnaní, kteří se v důsledku ztráty volných vlastností neucházejí o práci, což znamená, že nemají disciplínu, odpovědnost, nepodřizují se autoritám. Zároveň může zahrnovat i osoby, které přestaly aktivně hledat práci, například absolventy, kteří se rozhodli pokračovat ve studiu, nebo lidi, kteří se rozhodli zůstat doma a starat se o rodinu.

V České republice je všeobecně dlouhodobá nízká míra nezaměstnanosti. Švarcová (2023, s. 45) uvádí, že nízká a krátkodobá nezaměstnanost je z makroekonomického hlediska pozitivní a prospěšná. Procházková (2021, s. 435) oproti tomu uvádí, že českými podniky je dlouhodobě vnímán deficit nabídky pracovních sil, který může být limitujícím faktorem jejich rozvoje a nízká míra nezaměstnanosti je navíc doprovázena další negativní skutečností a to, že produktivita práce roste pomaleji než mzdy, což v konečném důsledku může vést ke snižování mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky.

Přirozená míra nezaměstnanosti

Jurečka (2022, s. 166) tvrdí, že za jeden z nejdůležitějších ukazatelů, které popisují trh práce, je přirozená míra nezaměstnanosti. Uvádí, že představuje úroveň, při které jsou trhy práce v rovnováze, tzn., že mzdy i ceny jsou v přibližně rovnovážném stavu. Skutečná míra nezaměstnanosti se od tohoto ukazatele v dlouhém období neodchyluje. Aktuálně je přirozená míra nezaměstnanosti definována jako taková, při níž je inflaci stabilní.

Je nutno uvést že přirozená míra nezaměstnanosti není neměnná a mění se jak v mezinárodním kontextu, tak i v časovém období. Jurečka (2022, s. 167) uvádí, že hlavními faktory, které tento ukazatel ovlivňují, jsou:

- motivace lidí hledat nové zaměstnání – čím vyšší motivace, tím nižší přirozená míra nezaměstnanosti;
- schopnost úřadů práce doporučovat volná pracovní místa;
- velikost a délka poskytování podpory v nezaměstnanosti – čím delší a vyšší podpora bude, tím nižší bude motivace k hledání nového zaměstnání a bude se zvyšovat přirozená míra nezaměstnanosti;
- demografická skladba pracovní síly – mladší a vzdělanější lidé si lépe hledají práci a je pro ně jednodušší se uplatnit na trhu práce, naopak starší lidé s nízkým stupněm vzdělání mají s nezaměstnaností mnohem větší problém.

Politika zaměstnanosti

Soukup et al. (2022, s. 278) uvádí, že dění na trhu práce řadou nástrojů ovlivňuje stát a označují se jako politika zaměstnanosti. Tyto nástroje rozděluje na aktivní a pasivní. Za aktivní považuje veškeré výdaje veřejného sektoru, které se zaměřují na zlepšení podmínek pro nezaměstnané, jak získat zaměstnání a jako příklad uvádí:

- rekvalifikaci;
- poradenství;
- investiční nabídky;
- podporu udržení zaměstnanosti;
- veřejně prospěšné práce;
- společensky účelné pracovní místa;
- podporu zaměstnání osob se zdravotním hendikepem;
- příspěvky na dopravu a zapracování.

Za pasivní politiku zaměstnanosti Jurečka (2022, s. 279) považuje výdaje veřejného sektoru, které zabezpečují příjmy uchazečům o práci, jako např. podporu v nezaměstnanosti, programy pro předčasný odchod do důchodu nebo pojištění pro případ ztráty zaměstnání.

Inflace a nezaměstnanost

Inflace i nezaměstnanost jsou výrazně diskutovaná témata, která mají nespočet ekonomických i mimoekonomických důsledků. Soukup et al. (2022, s. 294) uvádí, že míra inflace snižuje kupní sílu peněz a tak ovlivňuje i reálnou hodnotu příjmů. S vývojem míry inflace jsou

provázány příjmy obyvatelstva v nominálním vyjádření. Ty se pravidelně valorizují, aby se zároveň udržela i jejich reálná hodnota.

Nominální hodnoty jsou udávány v běžných cenách. Soukup dále uvádí, že změny cenové hladiny mají vliv na změny nominálních veličin a oproti tomu reálné veličiny se od vývoje cenové hladiny odlišují. Reálná hodnota je poměr nominálního indexu a cenového indexu za dané období.

Vztah mezi inflací a nezaměstnaností vyjadřuje tzv. **Phillipsova křivka**, podle které růst míry inflace doprovází snížení míry nezaměstnanosti a naopak. Jurečka (2022, s. 175) tvrdí, že původní podoba Phillipsovy křivky vyjadřovala inverzní vztah mezi mírou růstu cen a mírou nezaměstnanosti. Pokud se tedy vzroste agregátní poptávka, zvýší se reálný produkt a klesne nezaměstnanost zatím, co se zvýší cenová hladina. V tomto případě se jedná o poptávkovou inflaci s klesající nezaměstnaností.

2.2.2 Mzdy a platy

Mzdy a platy jsou odrazem hodnoty práce na trhu práce a představují základní zdroj příjmů pro většinu občanů. Jejich vývoj závisí na mnoha faktorech, včetně kvalifikace a dovedností pracovníků, sektoru ekonomiky, pracovních podmínek a pracovní produktivity. Tato kapitola se zaměřuje na faktory ovlivňující výši mezd a platů.

Plat

Krejčová (2019) uvádí, že **plat**, je způsob odměňování zaměstnanců pracujících ve státním sektoru, jako jsou např. úřady, ministerstva, příspěvkové organizace, atp. Zaměstnanci se v tomto případě zařazují do jedné z 16 platových tříd podle náročnosti práce a platového stupně dle délky praxe, kterých je celkem 12. Odměňování a jeho způsob je v tomto případě upraveno Nařízením vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě č. 341/2017 Sb. ve kterém jsou uvedeny i kvalifikační předpoklady vzdělání pro výkon prací v jednotlivých platových třídách. Potřebné kvalifikační předpoklady pro jednotlivé třídy:

- 1) základní vzdělání nebo základy vzdělání;
- 2) základní vzdělání nebo základy vzdělání;
- 3) střední vzdělání;
- 4) střední vzdělání s výučním listem nebo střední vzdělání;
- 5) střední vzdělání s výučním listem;
- 6) střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem;
- 7) střední vzdělání s maturitní zkouškou;
- 8) střední vzdělání s maturitní zkouškou;
- 9) vyšší odborné vzdělání nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou;
- 10) vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu nebo vyšší odborné vzdělání;
- 11) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu nebo vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu;
- 12) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu nebo vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu;
- 13) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu;
- 14) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu;
- 15) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu;
- 16) vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu.

MVČR (2024) uvádí, že plat státního zaměstnance tvoří veškeré složky upravené zákoníkem práce, které zahrnují platový tarif, příplatek za službu ve ztíženém pracovním prostředí, příplatek za službu v noční době, za službu v sobotu a neděli, příplatek nebo náhradní volno za službu ve svátek, příplatek nebo náhradní volno za službu přesčas, příplatek za rozdělenou směnu, za vedení, zvláštní a osobní příplatek, odměna a cílová odměna.

Nařízení vlády č. 341/2017 Sb. dále rozlišuje 5 platových tabulek, které jsou použity pro různé druhy profesí, kdy:

- 1) platová tabulka je základní tabulkou, která platí pro veškeré státní zaměstnance, kteří nemají místo v následujících tabulkách. Patří sem například kuchaři, uklízeči atp.;
- 2) platová tabulka náleží zaměstnancům, kteří pracují v sociálních službách;
- 3) platová tabulka náleží zdravotnickým pracovníkům;
- 4) platová tabulka platí pro lékaře nebo zubní lékaře nebo lékaře orgánu sociálního zabezpečení;
- 5) platová tabulka náleží pedagogickým pracovníkům.

Mzda

Krejčová (2019) uvádí, že **mzdou** se rozumí odměňování ze soukromých zdrojů. Z toho vyplývá, že zaměstnanci, kteří pracují v soukromé sféře, jsou odměňováni mzdou. Dále uvádí, že jsou zařazeni do osmi skupin podle toho jak složitou, odpovědnou a namáhavou práci vykonávají. Dále uvádí, že zaměstnanci, ze soukromé sféry jsou odměňováni hlavně na smluvním principu.

Oproti tomu Kočí (2021) tvrdí, že rozdíl mezi platem a mzdou v zásadě není žádný, pouze záleží na tom, zda zaměstnanec pracuje ve státní, nebo soukromé sféře.

Krejčová (2019) dále uvádí, že mzda plní v ekonomice a ve společnosti několik základních funkcí, které zabezpečují jak běžný život zaměstnanců, tak regulaci trhu práce a motivaci k efektivnímu výkonu. Tyto funkce jsou následující:

- Alimentační funkce mzdy – zajišťuje, že zaměstnanci mají dostatečné finanční prostředky pro pokrytí základních životních nákladů. Tato funkce je podporována řadou pracovněprávních institutů, které zahrnují minimální mzdu, zaručenou mzdu, pravidla pro splatnost mzdy, její výplatu, a také ochranu před neoprávněnými srážkami ze mzdy. Tato opatření pomáhají udržet životní standard zaměstnanců na přijatelné úrovni;
- Regulační funkce mzdy – projevuje se skrze tržní mechanismus na trhu práce. Pokud například v určitém období dojde k nedostatku odborníků v některé profesi, tržní mechanismus reaguje zvýšením nabízené mzdy, což zvyšuje zájem o uplatnění v dané profesi. Tato dynamika reguluje nabídku a poptávku pracovní síly a pomáhá udržovat rovnováhu na trhu práce.
- Kompenzační funkce mzdy – uplatňuje se ve chvílích, kdy je zaměstnancům vyplácen finanční příspěvek za určité nevýhody spojené s výkonem jejich práce. To může zahrnovat například práci ve zdravotně škodlivém prostředí, práci o svátcích, v noci, nebo ve směnném provozu. Tato kompenzace pomáhá zaměstnavatelům udržet zaměstnance i v méně příjemných pracovních podmínkách.
- Stimulační funkce mzdy – ta je klíčová pro motivaci zaměstnanců k dosahování co nejlepších pracovních výsledků. Efektivní vnitřní mzdový systém, který odměňuje vysokou produktivitu a kvalitu práce, může výrazně přispět k celkové efektivitě a úspěšnosti podniku. Dobře nastavený mzdový systém slouží jako důležitý nástroj pro dosažení cílů organizace.

Každá z těchto funkcí má tedy zásadní význam pro správné fungování trhu práce a pro udržení motivace a spokojenosti pracovníků, což se odráží v celkové produktivitě a prosperitě společnosti.

Minimální mzda

Aby firmy nemohly zneužívat ekonomické převahy, byla zavedena **minimální mzda**. Minimální mzda je nejnížší možnou přípustnou výší odměny za práci v pracovněprávním vztahu a její základní právní úprava je stanovena § 111 zákona 262/2006 Sb. Podle MPSV (2024b) se minimální mzda týká všech zaměstnanců v pracovním poměru nebo právních vztazích založených dohodami mimo pracovní poměr. Jako jediná mzdová veličina platí i v organizacích soukromé sféry, ve kterých se uplatňují kolektivní smlouvy. Kromě toho platí jako úroveň minimální zaručené mzdy a zároveň u platů je shodná s nejnížší třídou a stupně. MPSV (2024c) dále uvádí, že se minimální mzda bude každoročně valorizovat a díky tomu bude přehlednější jak pro zaměstnance, tak firmy.

Goodwin (2022, s. 271) tvrdí, že minimální mzda může zvyšovat nezaměstnanost, pokud je stanovena na vyšší než rovnovážné úrovni. Podniky, které zaměstnancům musí platit alespoň minimální mzdu, si mezi nimi mohou vybírat a ty s nižší kvalifikací poté propustí.

2.2.3 Důchodová politika a přerozdělování

Důchodová politika a přerozdělování představují klíčové oblasti ve veřejných financích, které mají zásadní vliv na životní podmínky obyvatel a stabilitu sociálního systému. Důchodový systém hraje klíčovou roli v zajištění finančního zabezpečení jednotlivců po dosažení věku odchodu do důchodu a při překonávání životních náročných situací, jako je nemoc nebo invalidita.

Přerozdělování je ekonomický proces, ve kterém dochází k redistribuci finančních prostředků mezi různými skupinami společnosti, a to prostřednictvím vládních politik a intervencí. Tento koncept je klíčový pro dosažení sociální spravedlnosti, ekonomické rovnováhy a stabilizace v zemích s různými úrovněmi příjmů a bohatství.

MPSV (2020) uvádí, že důchodový systém v České republice se zakládá na základním důchodovém pojištění dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů a na penzijním připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb., které mohou být dále doplněny například životním pojištěním.

Důchodové pojištění podle ČSÚ (2023) slouží k zabezpečení občanů v případě dosažení stáří, invalidity nebo ztráty živitele. Základní důchodové pojištění poskytuje důchody pro starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí případy. Výše důchodů se odvozuje z dvou faktorů: z pevné částky stanovené pro všechny důchodce a z procentního podílu určeného podle délky trvání pojištění a výše příjmů. O právu na důchod, jeho výši a výplatě rozhodují Česká správa sociálního zabezpečení a úřady resortů obrany, vnitra a spravedlnosti. MPSV (2020) dále rozděluje důchody na několik jednotlivých druhů, ke kterým jsou přiřazeny podmínky pro vyplácení a to starobní důchod, invalidní důchod, vdovský důchod a sirotčí důchod, které jsou přiblíženy níže.

Plný starobní důchod může být pobírán po dosažení důchodového věku, který je nazýván řádným starobním důchodem, nebo se může jednat o předčasný starobní důchod. ČSÚ (2023) uvádí, že oba tyto typy jsou podmíněny určitou dobou pojištění. Předčasný důchod je krácen, podle toho o kolik času šel jedinec do důchodu dříve, pokud jedinec nedosáhne například z důvodu práce v zahraničí na potřebnou dobu pojištění, pobírá tzv. poměrný důchod.

Invalidní důchod získává jedinec z důvodu dlouhodobě špatného zdravotního stavu nejméně o 35 % a zároveň nedosáhl 65 let. Aby mohl být přiznán, musí mít jedinec opět splněnu potřebnou dobu pojištění. Podle míry omezení pracovní výkonosti ČSÚ (2023) dělí invaliditu na 3 stupně. Invalidita prvního stupně je pokles o 35 % - 49 %, druhého stupně o 50 % – 59 % a třetího o 70 % a více. Po dosažení věku 65 let se invalidní důchod změní na starobní a to ve výši dosud vypláceného invalidního důchodu.

Vdovský / vdovecký důchod mohou pobírat manželé v případě kdy zemřelý/á pobíral/a starobní či invalidní důchod nebo na tyto podmínky dosáhl/a. Nárok na vdovský důchod rok po úmrtí zaniká. Jeho vyplácení pokračuje pouze v případě dosažení daného věku zákonem, péčí o dítě, rodiče či rodiče zemřelého manžela či manželky, kteří jsou závislí na pomoci druhé osoby.

Na sirotčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, kterému zesnul jeden z rodičů, který zároveň pobíral starobní nebo invalidní důchod, nebo zemřel z důvodu pracovního úrazu, případně pokud získal polovinu doby pojištění pro nárok na invalidní důchod nebo měl splněné podmínky na starobní důchod.

MPSV (2020) uvádí, že důchod se skládá ze dvou složek, a to konkrétně ze základního výměru a procentního výměru. Výši důchodů ovlivňují dva aspekty, a to délka důchodového pojištění a výše výdělků v rozhodném období. Pokud jsou splněny podmínky pro vyplácení více druhů důchodu (např. starobního a vdovského) vyplácí se vyšší z důchodů a polovina z procentní výměry ostatních. Pokud má ovšem jedinec nárok na výplatu více druhů toho samého druhu nebo na výplatu starobního a invalidního důchodu zároveň, vyplácí se pouze jeden z důchodu, a to ten vyšší.

Důchodová reforma

V poslední době je stále častěji komunikovaným tématem důchodová reforma. Heczko et al. (2020, s. 118) uvádí, že stárnutí populace a zároveň těžko prosaditelná důchodová reforma povede v brzké budoucnosti k výraznému deficitu státního rozpočtu. V České republice totiž podle MPSV (2024) funguje tzv. plně průběžný důchodový systém, což znamená, že peníze spoluobčanům v důchodu financují aktuálně pracující lidé, kteří do důchodového systému přispívají. Průměrná doba dožití se ale neustále zvyšuje a tím se zvyšuje i počet osob v důchodovém věku. Aktuálně již jedna třetina státních výdajů je za výplatu důchodů.

Valorizace důchodů

Valorizace důchodů podle MFČR (2024) probíhá dle zákona § 67 Zákona 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, kde stojí, že se důchody zvyšují v závislosti na růstu indexu spotřebitelských cen a na růstu mezd, a to vždy od 1. ledna daného kalendářního roku. MFČR dále uvádí, že od roku 2024 pro určení valorizačního zvýšení důchodů využívá index životních domácností důchodců (IŽND) ve výši 100 % a jedné třetiny reálných mezd.

Specificky, valorizace důchodů v České republice je často nastavena tak, aby odrazila změny ve společnosti a ekonomice, a je pravidelně upravována v souladu s legislativními změnami. Vláda a sociální politika hrají klíčovou roli v tom, jak jsou tyto změny implementovány, aby bylo zajištěno, že důchodci jsou chráněni před negativními dopady inflace.

Z historických dat vyplývá, že efektivní valorizace může pozitivně ovlivnit životní úroveň důchodců tím, že jim umožní lépe reagovat na ekonomické změny a udržet si adekvátní životní standard. To je zásadní nejen pro ekonomickou stabilitu jednotlivců, ale i pro celkovou ekonomickou stabilitu země, jelikož důchodci tvoří významnou část populace.

2.3 Metodika práce

Cílem této bakalářské práce je vyhodnocení vlivu inflace na vývoj mezd, platů a důchodů v České republice a zda a jaké jsou příčiny odlišností v adaptaci na inflační vývoj. Záměrem práce je zároveň přispět k hlubšímu pochopení vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice a poskytnout doporučení mzdové politice.

Pro zpracování teoreticko-metodologické části práce byla nejprve provedena odborná rešerše literatury v oblasti inflace, jejího měření, příčin inflace, důsledků a jejího cílování. V druhé sekci byla provedena odborná rešerše trhu práce, rozdílech mezi platy a mzdami a důchodové politiky a přerozdělování. K ověření relevanci jednotlivých publikací byl využit portál Národní knihovny České republiky, kde byly zdroje vyhledány a zkontrolovány. Práce zahrnuje i vlastní názory autorky, které jsou opřeny o odborné publikace a autory, kteří se danou touto problematikou zabývají. Informace z různých zdrojů jsou v některých případech kumulovány, aby byly jednotlivé názory a tvrzení více podloženy a srozumitelné.

Praktická část práce se zaměřuje na konkrétní zkoumání vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice. Konkrétně je prováděna analýza dat a používán deskriptivní přístup k popisu časových řad. Data jsou analyzována podle kvartálů, což umožňuje detailní sledování vývoje v průběhu jednotlivých období, kdy deskriptivní přístup, známý také jako popisná metoda, je základní analytický proces používaný ve výzkumu, který se zaměřuje na pečlivé popisování charakteristik, vlastností nebo jevů. Tento přístup se často používá k poskytování jasného a strukturovaného popisu stávajícího stavu věcí nebo dat, aniž by se zaměřil na zjišťování příčin nebo testování teorií. Ve výzkumných studiích se deskriptivní analýza obvykle zaměřuje na shromažďování, třídění a prezentaci dat tak, aby byly srozumitelné a informativní pro čtenáře. To může zahrnovat sběr informací prostřednictvím průzkumů, pozorování nebo jiných metod sběru dat, a následné uspořádání těchto informací do tabulek, grafů a sestav, které ilustrují určité trendy nebo vzorce. Hlavním cílem deskriptivního přístupu je tedy poskytnout podrobný přehled nebo popis dat nebo situací, což umožňuje lepší porozumění tématu nebo problému bez snahy o jeho vysvětlení nebo vysvětlení jeho příčin. Tento přístup je zásadní především v případech, kde výzkumníci hledají přehled o konkrétních jevech, který může sloužit jako základ pro další analýzu nebo rozhodování.

Informace pro tuto práci byly získány z oficiálních statistických zdrojů, především z databází poskytovaných Českým statistickým úřadem, Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem vnitra České republiky. Dále byl využit Informační systém platového výdělníku pro získání detailních dat o mzdové a platové struktuře, což umožnilo zachycení rozmanitosti v oblasti mezd a platů. Pro zobrazení vývoje mezd a platů byly použity dvě statistické veličiny, a to průměr a medián, které poskytují různé úhly pohledu na analyzovaná data a umožňují lépe porozumět jejich distribuci a variabilitě.

Aritmetický průměr, dále jen průměr, je základní statistická míra, která se používá k určení typické hodnoty v sadě čísel. Je vypočítán jako součet všech hodnot v datové sadě dělený počtem těchto hodnot. Průměr tedy reprezentuje střední hodnotu sady a poskytuje užitečný přehled o obecné úrovni dat. Tento ukazatel je velmi citlivý na odlehlé hodnoty v datech, což znamená, že jeho hodnota může být značně zkreslena jedním nebo více extrémními výkyvy. Například, pokud má většina dat podobné hodnoty, ale několik bodů je extrémně vysokých nebo nízkých, průměr může být táhnuty směrem k těmto extrémům, což může vést k nesprávné interpretaci skutečné centrální tendence sady. Průměr je vhodný pro sady dat, které jsou relativně homogenní a nemají extrémní hodnoty, a často se používá v oblastech, jako jsou ekonomie, věda a inženýrství, kde poskytuje rychlý a srozumitelný údaj o průměrné hodnotě měření nebo pozorování.

Medián je statistický ukazatel centrální tendence, který určuje střední hodnotu sady čísel. Je to hodnota, která rozděluje soubor na dvě stejně velké části, kdy polovina hodnot je menší nebo rovna mediánu a druhá polovina je větší nebo rovna mediánu. Medián se nachází uprostřed seřazeného seznamu čísel a je obzvláště užitečný pro popis dat, která obsahují extrémny nebo velmi odlišné hodnoty, protože na rozdíl od průměru (aritmetického středu) není tak silně ovlivněn výkyvy v datech. Medián je tedy často považován za robustnější míru střední hodnoty, zvláště v případech, kdy data obsahují odlehlé hodnoty nebo jsou silně šikmá. Například ve finančních datech, kde může být několik extrémně vysokých nebo nízkých hodnot, poskytuje medián stabilnější hodnocení toho, co je „typické“ pro danou sadu dat.

Data jsou uspořádána a graficky zpracována v programu Excel 2016 od společnosti Microsoft.

Interpretace výsledků na konci praktické části je provedena pomocí syntézy dat, což zahrnuje sjednocení jednotlivých poznatků do celkového rámce, aby bylo možné identifikovat klíčové informace. Syntéza dat je proces integrace různých zdrojů a typů informací s cílem vytvořit ucelený a komplexní přehled nebo pochopení určitého jevu, otázky nebo problému. Tento přístup se často používá ve vědeckém výzkumu, obchodní analýze, politickém rozhodování a v mnoha dalších oblastech, kde je třeba kombinovat informace z různých studií, databází nebo perspektiv.

Analýza je proces zkoumání dat nebo informací s cílem získat podrobnější pochopení jejich struktury, vztahů a vzorců. Tento proces se využívá ve vědě, ekonomii, obchodě a mnoha dalších oblastech k identifikaci trendů, testování hypotéz nebo k formulování závěrů na základě empirických dat. Existuje mnoho metod a technik analýzy, včetně statistické analýzy, kvalitativní analýzy, obsahové analýzy, finanční analýzy, a dalších. V kontextu výzkumu nebo projektové práce, analýza obvykle zahrnuje shromažďování dat, jejich třídění, vyčištění a aplikaci různých analytických modelů k vyhodnocení hypotéz nebo k odpovědím na konkrétní otázky. Proces analýzy může vést k objevení nových informací, které mohou být využity k podpoře rozhodování nebo k zlepšení procesů. Efektivní analýza vyžaduje kritické myšlení a schopnost interpretovat data v kontextu. Je důležité mít na paměti, že data samotná nemají význam bez vhodného kontextu a analýzy, která vysvětluje, co data znamenají a jak mohou být využita k dosažení určitého cíle.

Metoda korelace je statistická technika používaná k zjišťování vztahu mezi dvěma kvantitativními proměnnými. Tato metoda poskytuje informace o síle a směru vzájemného vztahu proměnných. Korelační koeficient (Piersonův koeficient), který vychází z této analýzy, může nabývat hodnot od -1 do 1. Hodnota -1 znamená dokonalou negativní korelaci, kde jako jedna proměnná roste, druhá klesá. Hodnota 1 naopak označuje dokonalou pozitivní korelaci, kde obě proměnné rostou nebo klesají společně. Hodnota 0 znamená, že mezi proměnnými neexistuje žádný lineární vztah. Pro výpočet korelačního koeficientu v této práci byla využita funkce CORREL v programu Microsoft Excel 2016.

V závěrečné části práce je, kromě již zmíněných metod, použita deduktivní metoda pro formulaci závěrů na základě dosažených poznatků. Deduktivní metoda je logický přístup ve vědeckém a filozofickém výzkumu, který začíná s obecnou teorií nebo hypotézou a směřuje k testování konkrétních předpokladů nebo k získání specifických závěrů. Tento přístup je charakteristický tím, že výzkumník formuluje obecné zásady založené na známých pravdách nebo předchozích zkušenostech a následně testuje, zda tyto zásady platí v konkrétních situacích.

3 Praktická část

Praktická část této bakalářské práce se zabývá zkoumáním vývoje inflace, mezd, platů a důchodů v České republice. Cílem této části je poskytnout empirický pohled na to, jak se tyto ekonomické ukazatele vyvíjely v uplynulých letech a jak inflace ovlivňovala ekonomickou stabilitu a životní úroveň občanů České republiky.

Nejdříve je prozkoumán vývoj inflace v České republice. Tato analýza zahrnuje posouzení historických dat o inflaci, identifikaci hlavních inflačních období a diskusi o klíčových faktorech, které inflaci ovlivnily. Přehled inflačních trendů poskytuje základ pro další analýzy vztahů mezi inflací a mzdovými politikami.

Následující sekce se zaměřuje na prostudování vývoje mezd a platů. V této části je zkoumán vztah mezi inflací a mzdovými změnami. Jsou zde prezentovány statistické údaje o průměrných mzdách a platech, analyzované změny v odměňování ve veřejném i soukromém sektoru, a to s důrazem na různé ekonomické cykly a politické změny, které mohly mít vliv na mzdovou strukturu.

Další kapitola se věnuje vývoji důchodů v České republice. Tato část poskytuje přehled o změnách ve výši a struktuře důchodů, s ohledem na legislativní úpravy a inflační vývoj. Jsou zde rozebrány dopady inflace na kupní sílu důchodců a diskutovány změny v důchodovém systému, které reagovaly na ekonomické a demografické změny v zemi.

Dále je zde analyzován samotný vliv inflace na mzdy, platy a důchody. Tato analýza využívá data a poznatky získané v předchozích sekcích k posouzení, jak inflace ovlivňuje ekonomickou situaci pracující populace a důchodců. Klíčovým cílem je identifikovat vzorce, mechanismy a možné strategie pro minimalizaci negativních dopadů inflace na odměňování a životní úroveň.

Tato praktická část tedy nabízí důkladný pohled na dynamiku mezi inflací a klíčovými ekonomickými ukazateli, které formují ekonomiku a společnost v České republice. Výsledky této analýzy mohou přinést cenné informace pro tvůrce politik, ekonomické analytiky a širokou veřejnost zainteresovanou na stabilizaci ekonomických a sociálních aspektů života v zemi.

3.1 Vývoj inflace, mezd, platů a důchodů v ČR

Tato kapitola se zaměřuje na detailní zkoumání historického vývoje klíčových ekonomických indikátorů – inflace, mezd, platů a důchodů v České republice. Analýza poskytuje důležitý kontext pro pochopení současných ekonomických trendů a vztahů, které formují ekonomiku země. Prostřednictvím zkoumání dostupných dat a statistických informací lze sledovat, jak se tyto indikátory vyvíjely v průběhu času a jaké ekonomické, politické a sociální faktory měly na jejich vývoj zásadní vliv. Tato kapitola je klíčová pro pochopení dynamiky českého trhu práce a důchodového systému a pro identifikaci vzorců, které mohou být užitečné pro formulaci budoucích politik a strategií. Následující sekce se podrobně věnují jednotlivým aspektům tohoto vývoje, abychom mohli lépe pochopit, jak se jednotlivé složky ekonomiky vzájemně ovlivňují a jak inflace hraje klíčovou roli v těchto procesech.

3.1.1 Vývoj inflace

Inflace, jako neustálý pohyb cenové hladiny, má zásadní vliv na ekonomické rozhodování a politiky. Tato kapitola se bude soustředit na zkoumání trendů inflace v České republice, s cílem identifikovat hlavní fáze inflačního vývoje a analyzovat faktory, které tyto fáze ovlivnily. Je představena časová osa hlavních inflačních událostí aby mohli být odkryty souvislosti mezi významnými ekonomickými rozhodnutími a změnami v inflačních datech.

V posledních pěti letech Česká republika zažila významné inflační výkyvy, které byly ovlivněny jak nabídkovými, tak poptávkovými faktory. V období od roku 2019 do 2023 inflace výrazně oscilovala, což odráží různé ekonomické šoky a politické reakce.

Nabídková inflace byla v tomto období značně ovlivněna zvýšenými cenami energií a surovin, což bylo částečně důsledkem globálních událostí, jako byly napětí ve světových dodavatelských řetězcích a geopolitické nestability. Tyto faktory způsobily nárůst nákladů na výrobu a služby, což mělo za následek vyšší ceny pro spotřebitele.

Na druhou stranu, poptávková inflace byla stimulována fiskálními a monetárními politikami, které byly zavedeny jako reakce na ekonomické dopady pandemie COVID-19. Rozsáhlé vládní výdajové programy a uvolněná měnová politika zvýšily celkovou poptávku v ekonomice, což také přispělo k inflačnímu tlaku.

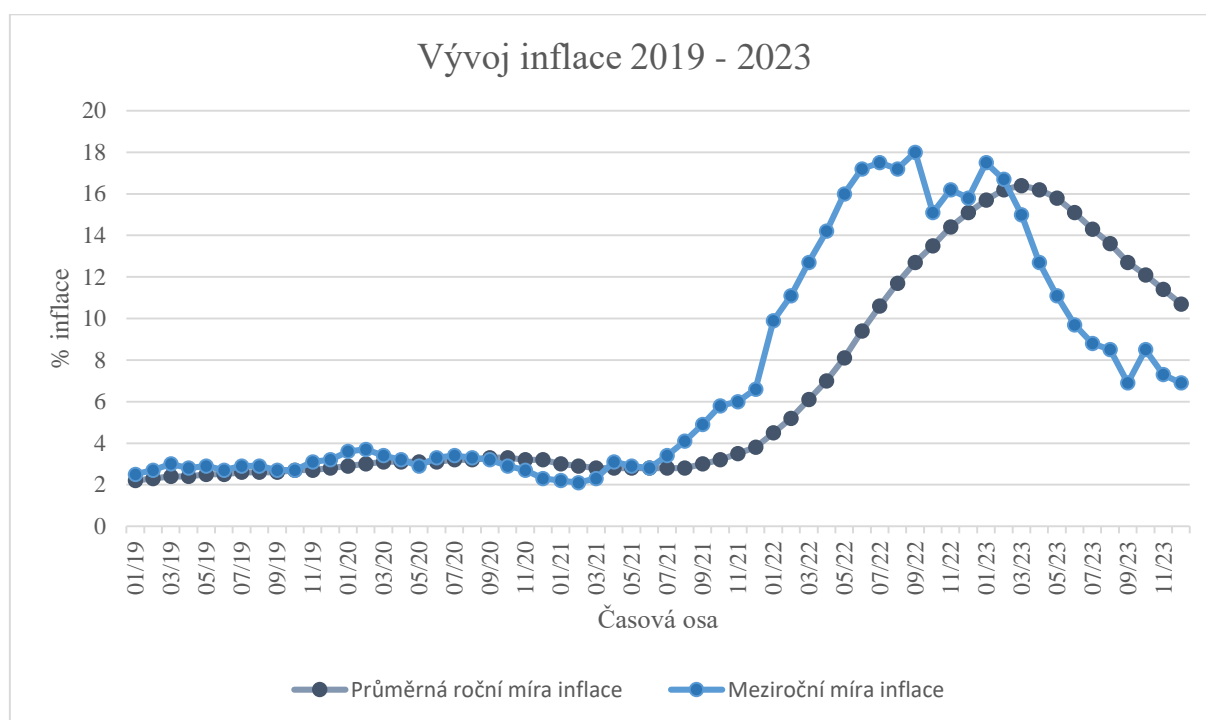
V roce 2022 inflace dosáhla rekordních úrovní, když se v některých měsících vyšplhala až na 18 %. Tento vysoký inflační skok byl způsoben kombinací silného nárůstu cen energií, nedostatků v dodavatelských řetězcích a obnoveným ekonomickým růstem, který zvýšil poptávku po zboží a službách. V reakci na tyto inflační tlaky Česká národní banka zvýšila úrokové sazby v pokusu stabilizovat cenovou úroveň.

Postupně, jak se situace stabilizovala a některé ceny začaly klesat, došlo v roce 2024 k výraznému poklesu inflace na mnohem nižší úroveň, blízké dlouhodobému průměru. To ukazuje na efektivitu politických opatření v reakci na inflační výkyvy a zlepšení situace v globálních dodavatelských řetězcích.

Tato dynamika inflace v České republice ilustruje složitou rovnováhu mezi nabídkovými šoky a poptávkovými stimuly, které politici musí zvažovat při formulaci ekonomických politik.

Jak bylo uvedeno v teoreticko-metodologické části, Česká národní banka cílí inflaci na 2 % za rok. Na grafu 1 je graficky zobrazen vývoj inflace v letech 2019 – 2023 po jednotlivých měsících. Na horizontální ose je časová řada od ledna 2019 až po prosinec 2023, svislá osa zobrazuje procentuální vyjádření míry inflace. Na grafu 1 je graficky zobrazena průměrná míra roční inflace, která je vyjádřena přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen, tudíž vyjadřuje průměrné cenové hladiny za posledních 12 měsíců oproti průměru 12 předchozích měsíců a meziroční míra inflace, která je vyjádřena přírůstkem CPI ke stejnému měsíci předchozího roku.

Graf 1 Vývoj inflace v letech 2019 – 2023 po měsících

Zdroj: vlastní zpracování podle dat ČSÚ

Z grafu 1 je patrné, že od začátku roku 2019 do začátku roku 2021 byla inflace relativně stabilní a nízká. Od poloviny roku 2021 však dochází k výraznému vzestupu obou ukazatelů, což signalizuje výrazné zrychlení inflačních tlaků. Vrchol je dosažen v červenci roku 2022, kde meziroční míra inflace dosahuje 18 %, což naznačuje významný vzestup agregátní cenové hladiny. Po tomto vrcholu následuje pokles, který však koncem roku 2023 znovu stoupá.

Podle klasifikace ECOICOP, která je standardem pro kategorizaci spotřebitelských výdajů, byl v roce 2019 v rámci indexu spotřebitelských cen zaznamenán výrazný nárůst inflace v několika klíčových kategoriích. Nejvýraznější míra inflace byla zaznamenána v kategorii 'bydlení, voda, energie, paliva', kde dosáhla hodnoty 5,3 %. Tato kategorie tradičně zahrnuje výdaje na běžné bytové náklady, včetně útrat za elektřinu, plyn, topení a vodu, což jsou položky s významným dopadem na celkové životní náklady domácností. Další významný nárůst, konkrétně 4,2 %, byl zaznamenán v kategorii 'stravování a ubytování', která pokrývá výdaje za restaurace, hotely a jiné formy stravování mimo domov.

V roce 2020, který byl poznamenán celosvětovou pandemií COVID-19, dosáhla průměrná roční míra inflace 3,2 %. Podle indexu spotřebitelských cen (CPI) došlo k nejvýraznějšímu nárůstu cen u alkoholických nápojů a tabáku, který činil 7,6 %. Dále bylo zaznamenáno zvýšení cen ve stravování a ubytování o 4,9 % a potravinách a nealkoholických nápojů o 4,5 %. Tento rok byl zvláště výjimečný z důvodu pandemie, která ovlivnila globální dodavatelské řetězce a způsobila výkyvy v cenách mnoha komodit, což přispělo k inflačním tlakům. Zvýšení cen alkoholických nápojů a tabáku může být částečně vysvětleno regulačními změnami, zvýšenou daňovou zátěží, ale také změnami v spotřebitelském chování během lockdownů. Ve stravování a ubytování, přestože sektor byl těžce zasažen omezeními na cestování a pohyb, inflace v této kategorii reflektuje náklady spojené s přizpůsobením se novým hygienickým standardům a poklesem kapacity služeb. Zvyšování cen potravin a nealkoholických nápojů lze přičíst k narušení zemědělské produkce a distribuce, což bylo způsobeno jak omezeními na hranicích,

tak i výpadky pracovních sil během pandemie. Tento trend byl pozorován globálně, když řetězce zásobování byly přerušeny a poptávka po určitých zbožích výrazně stoupla.

V roce 2021 byla průměrná míra inflace zaznamenána na úrovni 3,8 %. V rámci indexu spotřebitelských cen se nejvýraznější zvýšení cen projevilo v kategoriích alkoholických nápojů, tabáku a dopravy, kde obě kategorie zaznamenaly shodné zvýšení o 8,4 %. Tento výrazný nárůst může být přičítán různým faktorům, včetně zvyšování daní, změn v regulačním prostředí nebo rostoucích nákladů na výrobu a logistiku, které jsou často přenášeny na spotřebitele. Další významný nárůst byl zaznamenán v kategorii odívání a obuvi, kde došlo ke zvýšení o 6,5 %. Tento růst může odrážet obnovu spotřebitelské poptávky po oblečení a obuvi po uvolnění pandemických opatření, která v předchozích letech vedla k utlumení poptávky v této kategorii. Zvýšení cen v tomto segmentu může také odrážet růst cen surovin a nákladů na výrobu, které byly dále zvýšeny obtížemi v globálních dodavatelských řetězcích. Naopak, nejnižší míru inflace zaznamenaly potraviny a nealkoholické nápoje s mírou pouze 0,8 %. Tento relativně nízký růst cen v této kategorii může být důsledkem stabilních nebo snižujících se cen v zemědělství a potravinářství, což může být podpořeno vládními subwencemi nebo efektivnějšími technologiemi ve výrobě, které pomáhají udržet ceny na nižší úrovni.

V roce 2022 byla zaznamenána výrazně vysoká míra inflace v několika klíčových spotřebitelských kategoriích. Nejvyšší roční inflace 21 % byla zaznamenána v kategorii stravování a ubytování, což může být přisuzováno znovuotevření ekonomik po pandemii a nárůstu cen energií a surovin, které jsou klíčové pro tento sektor. Podobně, inflace ve výši 19 % v kategorii bydlení, voda, energie, paliva reflektuje globální nárůst cen energií, která byla způsobena válkou na Ukrajině a s ní spojenou energetickou krizí, která se dotkla mnoha ekonomik, zároveň byl omezen přívod ropy do Evropské unie z Ruska a z tohoto důvodu byly zdraženy i pohonné hmoty. Vysoké náklady na bydlení byly zesíleny spekulativními tlaky na nemovitostních trzích. Inflace v kategorii odívání a obuvi dosáhla 18,6%, což může souviset s rostoucími náklady na výrobu a logistiku v důsledku problémů v dodavatelských řetězcích a zvýšení cen surovin. Celková průměrná míra inflace za rok 2022 dosáhla 15,1%, což ukazuje na značné cenové tlaky ve většině sektorů ekonomiky.

V roce 2023 byla zaznamenána mírná deflace, přestože průměrná roční míra inflace dosahovala stále relativně vysokých 10,7 %. Významně však tato míra působí v kontrastu s inflací v předchozích letech, která byla výrazně vyšší. Jednou z kategorií, která zaznamenala nejvyšší míru inflace, bylo bydlení, voda, energie a paliva s hodnotou 16,8 %. Tento nárůst je výrazně nad průměrnou mírou inflace, což naznačuje, že ceny v této kategorii byly stále pod tlakem růstu, což může být důsledkem dlouhodobě rostoucích cen energií a nedostatečných kapacit na trhu s bydlením. Druhý nejvyšší nárůst cen byl opět zaznamenán v kategorii stravování a ubytování. Vysoké ceny v této kategorii mohou reflektovat trvající dopady pandemie COVID-19 na cestovní ruch a služby, které jsou často citlivé na změny v ekonomickém prostředí a spotřebitelské důvěře. Zvýšené náklady na suroviny a pracovní sílu v oblasti gastronomie a hotelnictví rovněž přispívají k inflaci v této kategorii. Tento inflační trend ukazuje na pokračující ekonomické výzvy, které vyžadují pozornost regulátorů a politiků, aby zajistili stabilitu cen a ochránili kupní sílu občanů. Navíc, rozdíly v míře inflace mezi jednotlivými kategoriemi odhalují specifické sektorové tlaky, které mohou vyžadovat cílenou politickou intervenci nebo podporu.

V průběhu sledovaného období bylo zaznamenáno nejvyšší průměrné zvýšení inflace v kategorii stravování a ubytování, kde inflace dosáhla úrovně 8,7 %. Tento výrazný nárůst může být dán zvýšenými náklady na služby a suroviny. Další v pořadí je kategorie bydlení, voda, energie a paliva, která zaznamenala průměrný nárůst o 8,3 %. Tento růst lze přičíst zvyšujícím se cenám energií a zvyšujícími se cenami nemovitostí a nájmu. Naopak, v kategorii pošty a telekomunikace byl zaznamenán průměrný pokles o 0,6 %. Tento pokles může odrážet

technologický pokrok, který může vést ke snížení nákladů na komunikační služby, efektivnějšímu provozu v této oblasti a zároveň také k nižšímu využívání těchto služeb. Celková průměrná inflace za celé sledované období dosáhla 6,3 %.

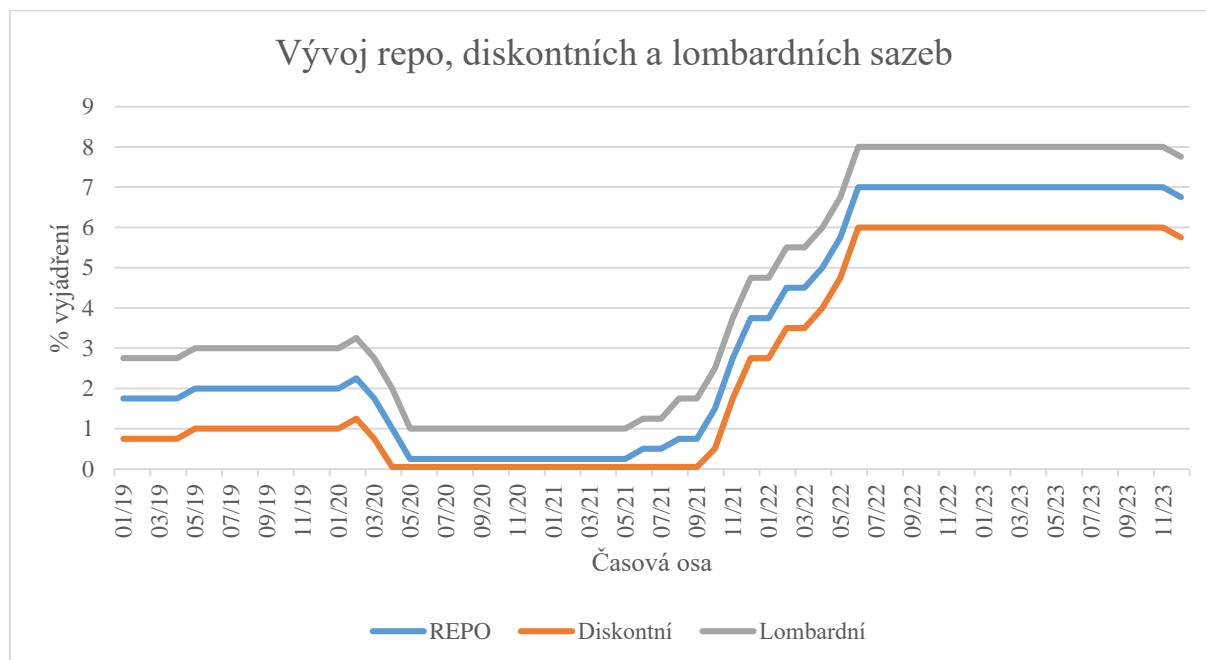
3.1.2 Reakce státu na změny inflace

Tato kapitola se zaměřuje na způsoby, jakými vláda a centrální banka reagují na inflační výkyvy a jak tyto reakce ovlivňují ekonomiku. Tato kapitola prozkoumává různé nástroje – především repo, lombardní a diskontní sazbu, které jsou implementovány s cílem regulovat inflaci, udržet ji v přijatelných mezích a minimalizovat její negativní dopady na ekonomiku a občany. Věnuje se jak tradičním, tak inovativním přístupům, včetně měnové politiky, fiskálních stimulů a regulativních opatření. Tato kapitola poskytne ucelený pohled na to, jak stát zasahuje do ekonomiky v reakci na inflaci, což je klíčové pro pochopení celkového fungování ekonomického systému a jeho stability.

Jako první je představen graf 2 níže, který vizualizuje vývoj repo, diskontních a lombardních sazeb od ledna 2019 do konce roku 2023. Graf ilustruje, jak se jednotlivé úrokové sazby vyvíjely během daného období, což poskytuje náhled na měnovou politiku centrální banky a její reakci na ekonomické podmínky.

Horizontální osa reprezentuje časovou osu a je rozdělena na čtvrtletí od ledna 2019 do konce roku 2023. Každý bod na ose odpovídá konkrétnímu čtvrtletí, což umožňuje sledovat změny úrokových sazeb v průběhu času a poskytuje kontext pro identifikaci trendů nebo reakcí na makroekonomické události. Na vertikální ose jsou vyjádřeny procentní hodnoty úrokových sazeb, které se pohybují od 0 % až po 9 %. Osa umožňuje porovnat úroveň jednotlivých úrokových sazeb a zobrazuje, jak vysoko sazby stoupají nebo klesají v daném období.

Graf 2 Vývoj repo, diskontních a lombardních sazeb v letech 2019 - 2023

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB

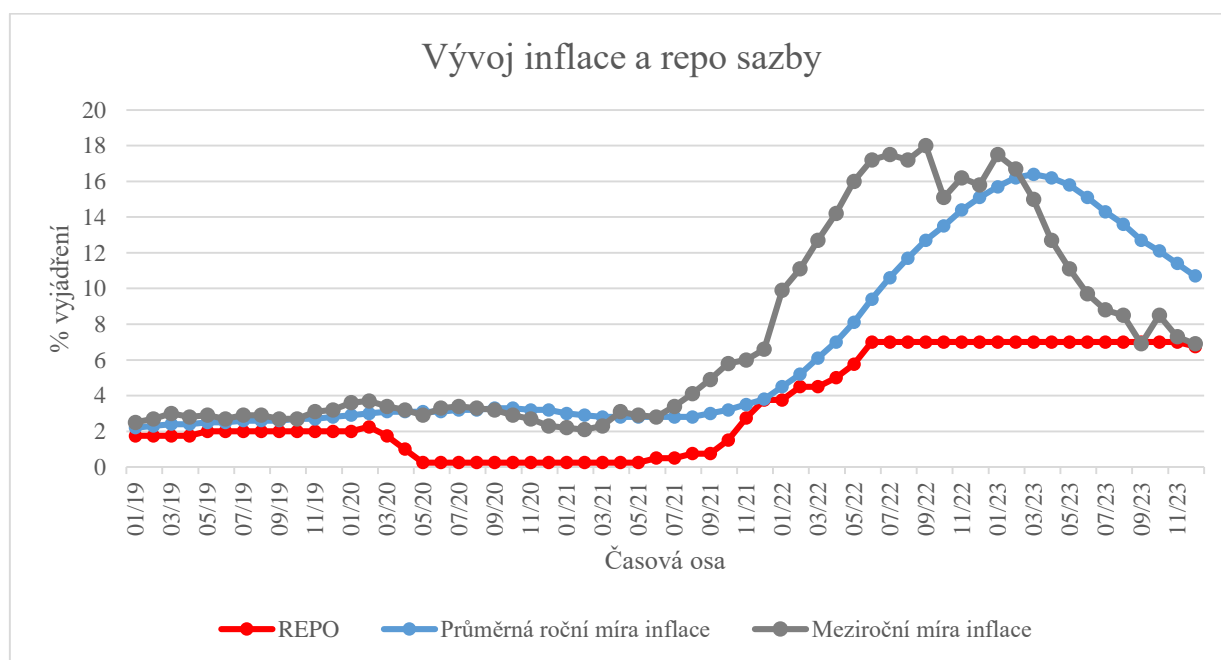
Repo sazba, která je často považována za hlavní nástroj měnové politiky centrální banky, ukazuje trend prudkého nárůstu počínaje druhým kvartálem roku 2021, což naznačuje snahu centrální banky reagovat na inflační tlaky nebo jiné makroekonomické výzvy. Sazba dosáhla

svého vrcholu ve třetím kvartále 2022 a od té doby se stabilizovala, což může odrážet stabilizaci ekonomického prostředí nebo úspěšnost implementovaných opatření.

Diskontní a lombardní sazba jsou dalšími nástroji, které centrální banka používá k regulaci likvidity v ekonomice. Tyto sazby obvykle rámcují dolní a horní hranici, ve které se pohybují krátkodobé tržní úrokové sazby. Oba typy sazeb vykazují podobné vzorce růstu jako repo sazba, s tím, že diskontní sazba má tendenci být nižší a lombardní sazba vyšší ve srovnání s repo sazbou.

Graf 3 níže znázorňuje vývoj inflace a repo sazeb v České republice za období od ledna 2019 do konce roku 2023. Na grafu jsou tři linie, z nichž každá reprezentuje jiný ekonomický ukazatel: průměrná roční míra inflace, meziroční míra inflace a repo sazby stanovené Českou národní bankou. Průměrná roční míra inflace ukazuje průměrný roční nárůst cen. Tato křivka vrcholí v prvním čtvrtletí roku 2022, což ukazuje na období nejvyšší inflace, které postupně klesá směrem k roku 2023. Meziroční míra inflace poskytuje informace o dynamice inflace porovnanou s předchozím rokem na měsíční bázi. Tato křivka sleduje podobný vzestup a pokles jako průměrná roční míra, což naznačuje období rychlého nárůstu cen, které dosáhlo vrcholu ve stejném období. Repo sazby reprezentují základní úrokovou sazbu stanovenou ČNB. Na grafu lze vidět, že repo sazby začaly výrazně stoupat od druhé poloviny roku 2021 a stabilizovaly se na vyšší úrovni počátkem roku 2022, což naznačuje reakci centrální banky na rostoucí inflaci.

Graf 3 Vývoj inflace ve srovnání s vývojem repo sazby v letech 2019 - 2023

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČNB a ČSÚ

Pearsonův korelační koeficient vykázal hodnotu 0,92 pro vztah mezi repo sazbami a průměrnou roční mírou inflace a 0,85 pro vztah mezi repo sazbami a meziroční mírou inflace. Tyto hodnoty poukazují na silnou korelaci mezi zvyšováním úrokových sazeb a mírou inflace, což je v souladu s očekáváním, že centrální banka zvyšuje sazby jako reakci na rostoucí inflaci, aby omezila peněžní expanzi a tlumila inflační tlaky.

Vývoj repo sazeb a inflace, jak je prezentován na grafu 3, svědčí o proaktivním přístupu centrální banky k regulaci inflace prostřednictvím monetární politiky.

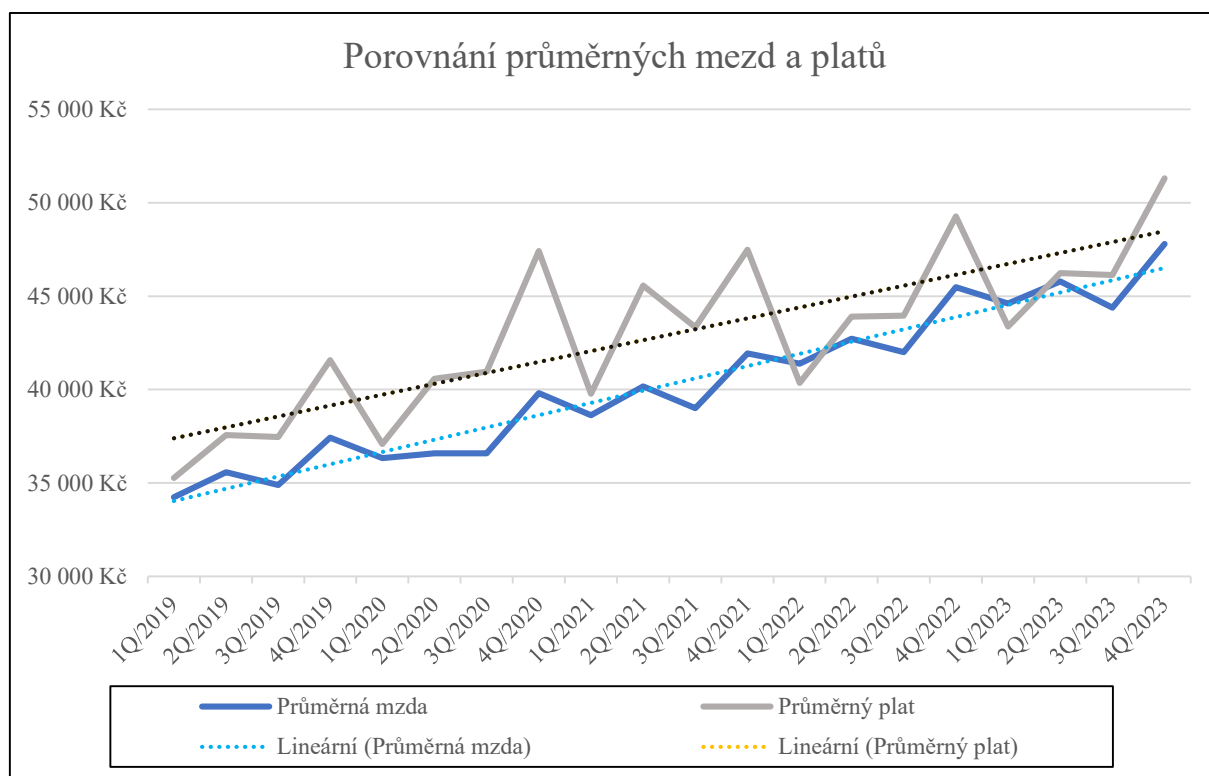
3.1.3 Vývoj mezd a platů

Kapitola o vývoji mezd a platů se zaměřuje na analýzu mzdové dynamiky v České republice a na to, jak inflační tlaky a ekonomické cykly formují odměňování pracovní síly. Tato podkapitola je zásadní pro porozumění následujícím analytickým sekcím práce, které se zabývají zkoumáním dopadů inflace na danou ekonomickou sféru a rozlišují příčiny výskytu rozdílů.

Tato analýza je zpracována z dat posledních pěti let po čtvrtletích. Cílem této analýzy je porovnání průměrných mezd a platů, porovnání jejich mediánů.

Vývoj průměrných mezd a platů v letech 2019 až 2023 je zobrazen na grafu 4 níže. Horizontální osa zobrazuje jednotlivé časové úseky po kvartálech od prvního kvartálu roku 2019 až po čtvrtý kvartál roku 2023, na svislé ose je vypsána výše odměn v korunách českých. Je patrné, že výše platů většinu času ve sledovaném období převyšuje výši mezd, až na první kvartál roku 2022 a první kvartál roku 2023.

Graf 4 Vývoj průměrných mezd a platů v letech 2019 - 2023 po čtvrtletích

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z IPSV

V analyzovaném období bylo zaznamenáno, že nejnižší průměrná mzda byla v prvním čtvrtletí roku 2019, kdy dosáhla hodnoty 34 248 Kč. V porovnání, nejnižší průměrný plat ve stejném čtvrtletí činil 35 275 Kč, což představuje rozdíl 1 027 Kč. Na druhém konci spektra, nejvyšší průměrná mzda i plat byly zaznamenány ve čtvrtém čtvrtletí roku 2023, kde průměrná mzda dosáhla 47 797 Kč a průměrný plat 51 298 Kč.

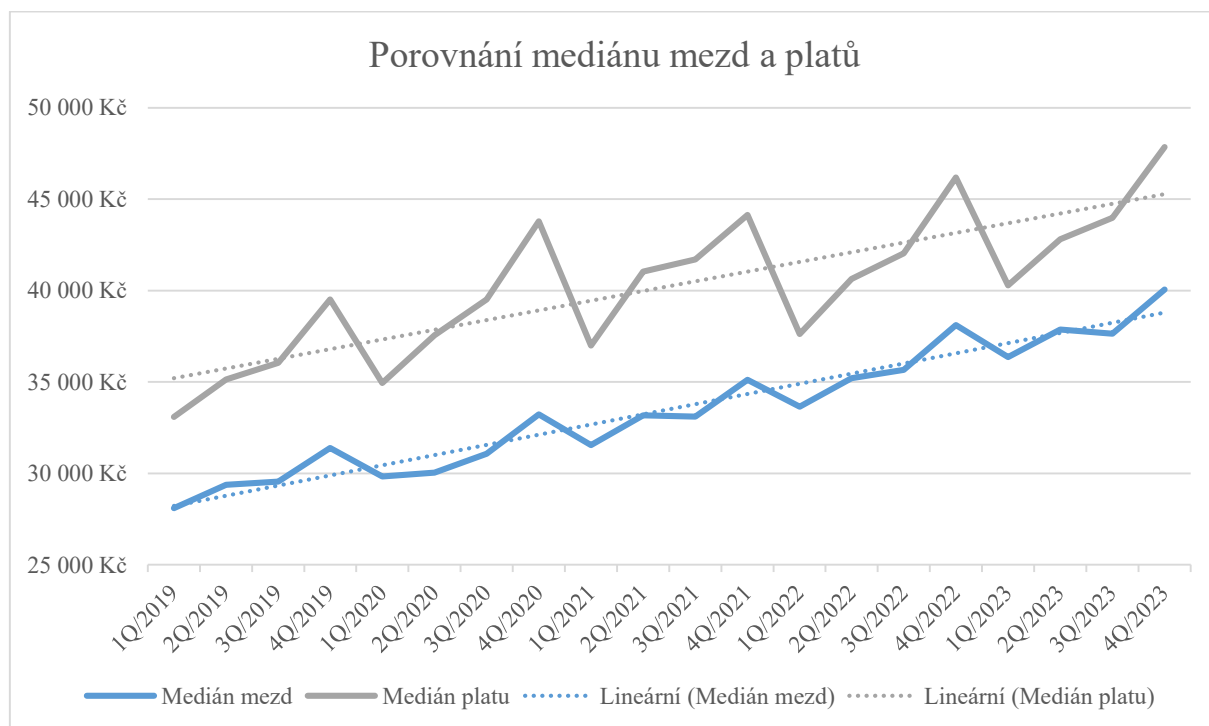
Tento vývoj ilustruje, že nárůst průměrných mezd byl v průběhu sledovaného období strmější ve srovnání s nárůstem platů. Konkrétně průměrná mzda vzrostla o 13 549 Kč, což představuje nárůst o 39,56 %, zatímco průměrný plat zaznamenal růst o 16 023 Kč, což je nárůst o 45,42 %. Průměrná hodnota průměrné mzdy za celé období byla 40 269 Kč, v případě průměrného platu pak 42 930 Kč, což ukazuje na rozdíl 2 661 Kč mezi těmito dvěma hodnotami.

Na grafu 4 je zřetelné, že platové řady vykazují pravidelné výrazné vzestupy finančních odměn v čtvrtých kvartálech každého roku, což se pravděpodobně odráží v období vánočních prémie. Naopak v prvních kvartálech dochází k pravidelným poklesům, což může být spojeno s útlumem po prázdninách či o vánocích. V soukromém sektoru tyto výkyvy nejsou tak markantní. Přesto lze konstatovat, že celkový trend vývoje mezd a platů vykazuje dlouhodobý růst.

Jedním z důležitých ukazatelů ekonomického vývoje je také růst minimální měsíční mzdy, která v roce 2019 činila 13 350 Kč a do roku 2023 stoupla na 17 300 Kč, což představuje nárůst o 3 950 Kč, nebo 29,59 %. Tento růst, i když pozitivní, je pomalejší ve srovnání s růstem průměrných mezd a platů, což může ukazovat na relativně nižší zlepšení finanční situace pro pracovníky s minimální mzdou. Zatímco se cenová hladina mezi lety 2019 a 2023 zvýšila o 36,49 %, nárůst platů kompenzoval tuto změnu pouze z 81%. Došlo tedy k 19% poklesu reálné mzdy.

Vývoj mediánových hodnot mezd a platů v letech 2019 až 2023 je zobrazen na grafu 5. Horizontální osa grafu představuje časovou řadu rozdělenou na jednotlivá čtvrtletí od prvního kvartálu roku 2019 až po čtvrtý kvartál roku 2023. Svislá osa grafu reprezentuje výši finančních odměn, vyjádřenou v českých korunách, za vykonanou práci. Z grafu je patrné, že platy konzistentně převyšují mzdy během celého sledovaného období, což ukazuje na systematický rozdíl mezi oběma typy odměn bez jakýchkoli výjimek. Tato skutečnost může reflektovat různé tržní podmínky nebo politiky odměňování, které preferují vyšší platy ve srovnání se mzdami v daném období.

Graf 5 Vývoj mediánu mezd a platů v letech 2019 - 2023 po čtvrtletích

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z IPSV

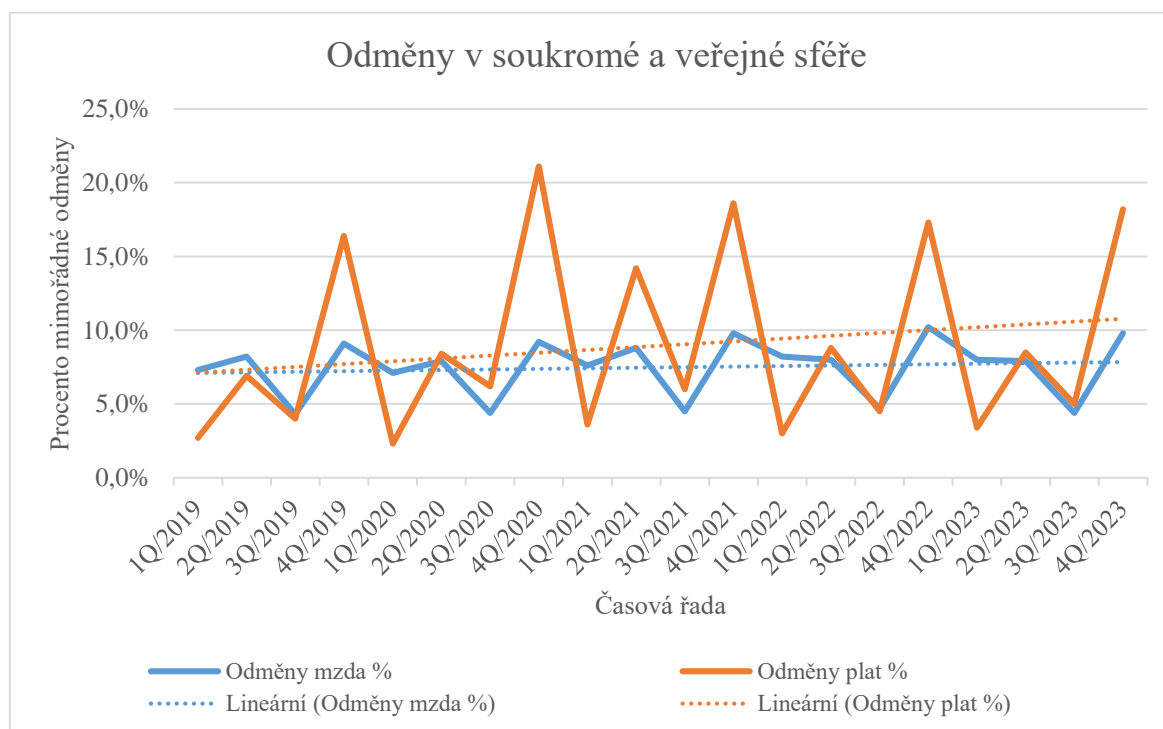
Z grafu 5 je zřejmé, že minimální mediánové hodnoty mezd a platů během monitorovaného období byly zaznamenány v prvním čtvrtletí roku 2019, kdy medián mzdy dosáhl 28 105 Kč a medián platu 33 083 Kč, což představuje rozdíl 4 978 Kč. Naopak, maximální hodnoty byly zaznamenány ve čtvrtém čtvrtletí roku 2023, kde nejvyšší medián mzdy činil 33 507 Kč

a medián platu dosáhl 40 243 Kč, což je rozdíl 7 342 Kč. Vývojové křivky mediánů mezd a platů v průběhu sledovaného období vykazují paralelní trend. Celkově medián mezd vzrostl o 11 954 Kč, což představuje nárůst o 43,19 %, zatímco medián platů se zvýšil o 14 762 Kč, tedy o 44,62 %. Z těchto údajů vyplývá, že růst mediánu platů byl mírně rychlejší než růst mediánu mezd, a to o 1,43 procentního bodu.

U platové hladiny jsou opět viditelné vyšší střídavé poklesy a vzestupy, kdy nejnižším bodem každého roku je první kvartál, od kterého rostou odměny po čtvrtý kvartál a takto pokračují cyklicky každý rok sledovaného období, což může být opět způsobeno možnými sezónními odměnami, ročními či kvartálními bonusy.

Pro ověření této hypotézy byl vytvořen graf 6, který vizualizuje vývoj mimořádných odměn v daném období. Na horizontální ose grafu jsou reprezentovány časové úseky rozdělené na jednotlivá čtvrtletí od prvního kvartálu roku 2019 do čtvrtého kvartálu roku 2023. Svislá osa grafu pak ukazuje mimořádné odměny vyjádřené v procentech, přičemž data jsou rozdělena mezi mzdovou a platovou sféru. Tento graf slouží k lepšímu pochopení vlivu sezónních odměn na změny ve výši mezd a platů.

Graf 6 Mimořádné odměny ve státní a soukromé sféře v letech 2019 – 2023

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z IPSV

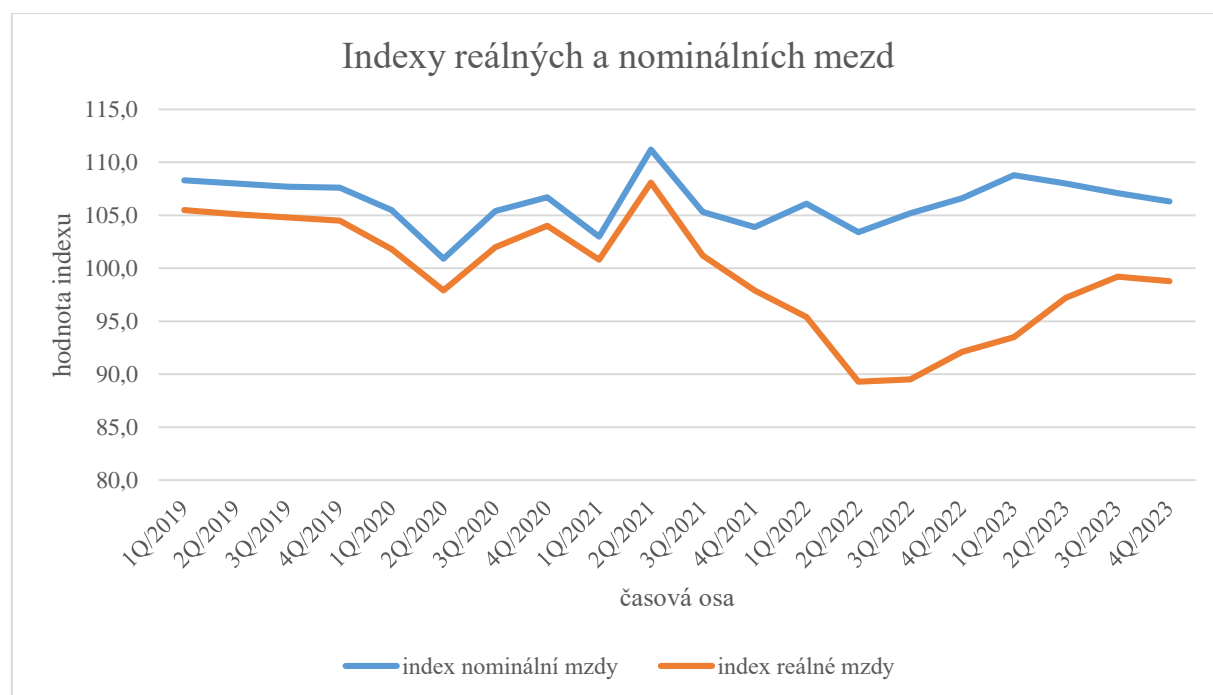
Na grafu 6 lze pozorovat výrazné nárůsty a poklesy v čase u platové sféry, přičemž nejvyšší hodnoty jsou dosahovány během druhého a čtvrtého kvartálu každého roku. Nejvyšší zaznamenaná hodnota mimořádné odměny ve sledovaném období v platové sféře byla ve čtvrtém kvartále roku 2020, kdy dosáhla 21,1 %. Oproti tomu, nejnižší hodnota byla ve stejném roce, ale v prvním kvartále, kde činila pouze 2,3 %. Ve mzdové sféře jsou mimořádné odměny méně výrazné, s nejnižšími odměnami ve výši 4,3 % a nejvyššími odměnami dosahujícími 10,2 % ve čtvrtém kvartále roku 2022. Průměrně během celého sledovaného období dosahovali státní zaměstnanci na odměnách 9,0 %, zatímco zaměstnanci v soukromém sektoru 7,5 %. Trend spojnic ukazuje na rostoucí tendenci v platové sféře, zatímco v mzdové sféře zůstává relativně stabilní.

Rozdíly v mimořádných odměnách mezi veřejným a soukromým sektorem lze vysvětlit existencí specifických příplatků ve veřejné sféře, které v soukromém sektoru obvykle nejsou poskytovány. Například ve veřejném sektoru mohou zaměstnanci obdržet osobní příplatky, příplatky za vedení nebo jiné speciální příplatky, což zvyšuje celkovou výši odměn, zejména ve druhém a čtvrtém kvartálu. Tento nárůst může souviset s výplatou sezónních odměn, jako jsou vánoční bonusy nebo 13. a 14. platy, které jsou typicky vypláceny před hlavními svátky a dovolenými. Tyto odměny významně přispívají k vyššímu průměru odměn ve státním sektoru ve srovnání s odměnami v soukromém sektoru, což může být zřejmé z výkyvů pozorovaných v mzdových a platových datech.

Pro poskytnutí vizuální zobrazení, jak inflace ovlivňuje kupní sílu mzdy, slouží graf 7 s reálnými mzdami, který ukazuje hodnoty mezd po očištění o efekt inflace, což umožňuje lepší porozumění, jak se mění skutečná hodnota peněz. Tímto způsobem lze lépe posoudit, zda se životní úroveň zaměstnanců skutečně zlepšuje nebo zhoršuje. Když se míra inflace zvýší, může vést k situaci, kdy nominální mzdy rostou, ale reálné mzdy stagnují nebo dokonce klesají.

Graf 7 zobrazuje grafický vývoj indexů reálných a nominálních mezd v průběhu času od prvního čtvrtletí roku 2019 do čtvrtého čtvrtletí roku 2023. Na horizontální ose je zobrazen čas v kvartálním rozdělení, zatímco vertikální osa představuje hodnotu indexu, kde základní úroveň 100 odpovídá stejnému období předchozího roku (SOPR).

Graf 7 Indexy reálných a nominálních mezd v letech 2019 - 2023

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ

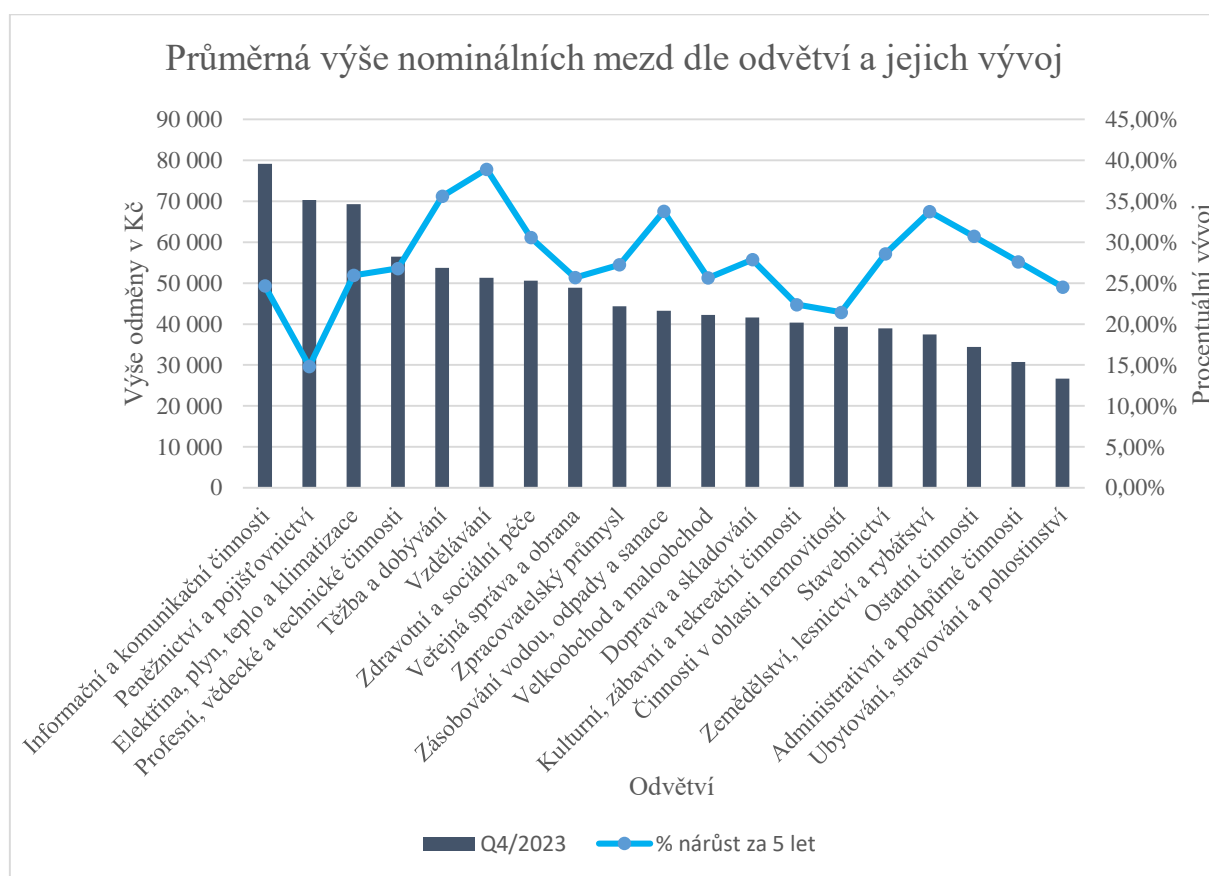
Index nominálních mezd představuje, jak se nominální mzdy (mzdy před započítáním inflace) změnily od základního roku. Vidíme, že tento index vykazuje stabilní vzestupný trend, což naznačuje, že nominální mzdy průběžně rostly.

Index reálných mezd, který ukazuje hodnotu mezd po započítání inflace, poskytuje informace o kupní síle mezd. Z grafu 7 je patrné, že index reálných mezd vykazuje méně stálý trend, s poklesy a nárůsty, což odráží vliv inflace na mzdy. V průběhu několika čtvrtletí tento index klesal nebo stagnoval, což ukazuje na období, kdy inflace snižovala reálnou hodnotu mezd.

Z grafu lze vyvodit, že ačkoli nominální mzdy rostly, reálné mzdy, které jsou upraveny o inflaci, nevykazovaly stejnou míru růstu a v některých obdobích dokonce klesaly. To zdůrazňuje, že zvýšení nominální mzdy nemusí nutně znamenat zvýšení kupní síly, pokud je inflace vysoká.

Graf 8 představuje průměrnou výši nominálních mezd podle odvětví za čtvrté čtvrtletí roku 2023 a zaznamenává procentuální nárůst mezd v těchto odvětvích během posledních pěti let. Na horizontální ose jsou vyjmenována jednotlivá odvětví, zatímco na vertikálních osách jsou zobrazeny výše hrubých mezd a procentuální nárůsty. Tento graf poskytuje přehled o rozdílech v mzdovém ohodnocení mezi odvětvími a ukazuje, jak se mzdy v průběhu času vyvíjejí v závislosti na ekonomických, technologických a regulačních faktorech.

Graf 8 Průměrná výše nominálních mezd ve 4. kvartále roku 2023 a procentuální vývoj za posledních 5 let dle odvětví

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ

Z grafu 8 je patrné, že odvětví informace a komunikační činnosti vykazuje nejen jednu z nejvyšších průměrných mezd, konkrétně 79 156 Kč, ale také výrazný procentuální nárůst mezd za posledních pět let (24,66 %), což naznačuje rychlý růst platů v tomto sektoru. Tento trend může odrážet vysokou poptávku po odbornících v IT a komunikaci, která je důsledkem digitální transformace ekonomik, či také odliv kvalitních odborníků do zahraničí a lokální snaha korporátních entit o jejich udržení.

Sektor finanční a pojišťovací činnosti, rovněž ukazuje vysoké hodnoty průměrných mezd, což může být ovlivněno rostoucí komplexitou trhu a potřebou vysoce kvalifikovaných pracovníků v oblasti financí a pojištění. Konkrétně průměrná mzda v roce 2023 činila 70 319 Kč s 5letým nárůstem o 14,84 %.

Naopak, odvětví jako administrativní a podpůrné činnosti a ubytování či stravování a pohostinství vykazují nižší průměrné mzdy a pomalejší růst, což může být dáno nižšími nároky na odborné vzdělání a vyšší dostupností pracovní síly v těchto oborech. U administrativních a podpůrných činností výše průměrné hrubé mzdy dosáhla 30 727 Kč s 5letým nárůstem o 27,62 % a kategorie ubytování, stravování a pohostinství dosáhlo nejnižší průměrné mzdy v tomto rozdělení, konkrétně 26 693 Kč s nárůstem 24,52 %.

Zajímavé je též pozorovat, jak některé sektory, například veřejná správa a obrana a zdravotní a sociální péče, mají stabilní, avšak nižší růst mezd, což může signalizovat, že tyto oblasti jsou více regulovány nebo méně ovlivněny tržními silami než jiné sektory.

Z grafu 8 lze zároveň dedukovat i důvody diskrepance v odměňování ve veřejné a soukromé sféře, kdy například hůře placené odvětví jako jsou ubytování, stravování a pohostinství; zemědělství lesnictví a rybnářství; nebo stavebnictví, které ve veřejné sféře jsou zastoupeny minimálně, kdy oproti tomu zdravotní a sociální péče, vzdělávání či profesní, vědecké a technické činnosti jsou ve státní sféře častější. Tyto profese často vyžadují vysokou úroveň vzdělání a specializace a jsou obvykle lépe placené i kvůli svému významu pro společnost a náročnosti.

Zároveň je možné uvažovat i o nižší míře mezd ve výše zmíněných odvětvích i celkově v soukromé sféře z důvodu účasti v šedé ekonomice, kdy například v sektorech jako je gastronomie, je běžné, že část mzdy je vyplácena "na ruku" a doplněna o spropitné, což je často nehlášené a nezdaněné. Pracovníci v tomto sektoru ale s tímto příjmem do svého osobního rozpočtu počítají, a je to i důvodem, proč je základní mzda těchto pracovníků často o tento očekávaný příjem snižována. Dále se někteří zaměstnavatelé vyhýbají placení povinných odvodů a uplatňují praktiky, které nerespektují standardní pracovní práva a využívají tzv. švarcsystém, kdy zaměstnanci formálně působí jako samostatně výdělečně činné osoby, přestože reálně pracují v podmínkách běžného zaměstnání. Další obcházení zákona spočívá v zaměstnávání pracovníků za oficiální minimální mzdu, zatímco zbytek odměny je vyplácen "na ruku" bez řádného zdanění a odvodů, nebo prostřednictvím dohod o provedení práce či dohod o pracovní činnosti. Tyto praktiky vedou nejen ke zkreslení výše zmíněných statistik, kdy se soukromý sektor může jevit pro zaměstnance jako méně výhodný, ale také vedou k finančním ztrátám státu na daních a odvodech.

Státní sektor je charakterizován pevně stanovenými platovými třídami, kariéřním růstem a zákonnou ochranou pracovního místa. Například služební zákon garantuje zaměstnancům ve státní správě jisté mzdové postupy a téměř absolutní jistotu zaměstnání. Toto může vést k vnímané rozpínavosti a neefektivitě, protože systém nemotivuje k vysoké produktivitě tak, jak by mohl v soukromém sektoru, kde jsou zaměstnanci často hodnoceni a odměňováni na základě výkonnosti. Kolektivní vyjednávání je rovněž ve veřejném sektoru běžnější, což může také vést k lepším platovým podmínkám.

V soukromém sektoru je obecně vyšší tlak na zefektivnění pracovních procesů. Například, pokud může jedna osoba efektivně zastat práci, kterou by ve veřejné správě vykonávalo více lidí, soukromý podnik má tendenci být v tomto ohledu úspornější. Tato úspora je často motivována snahou o maximalizaci zisku, kdy si firma spíše hledá ty zaměstnance, kteří budou ochotni pracovat za nižší odměnu.

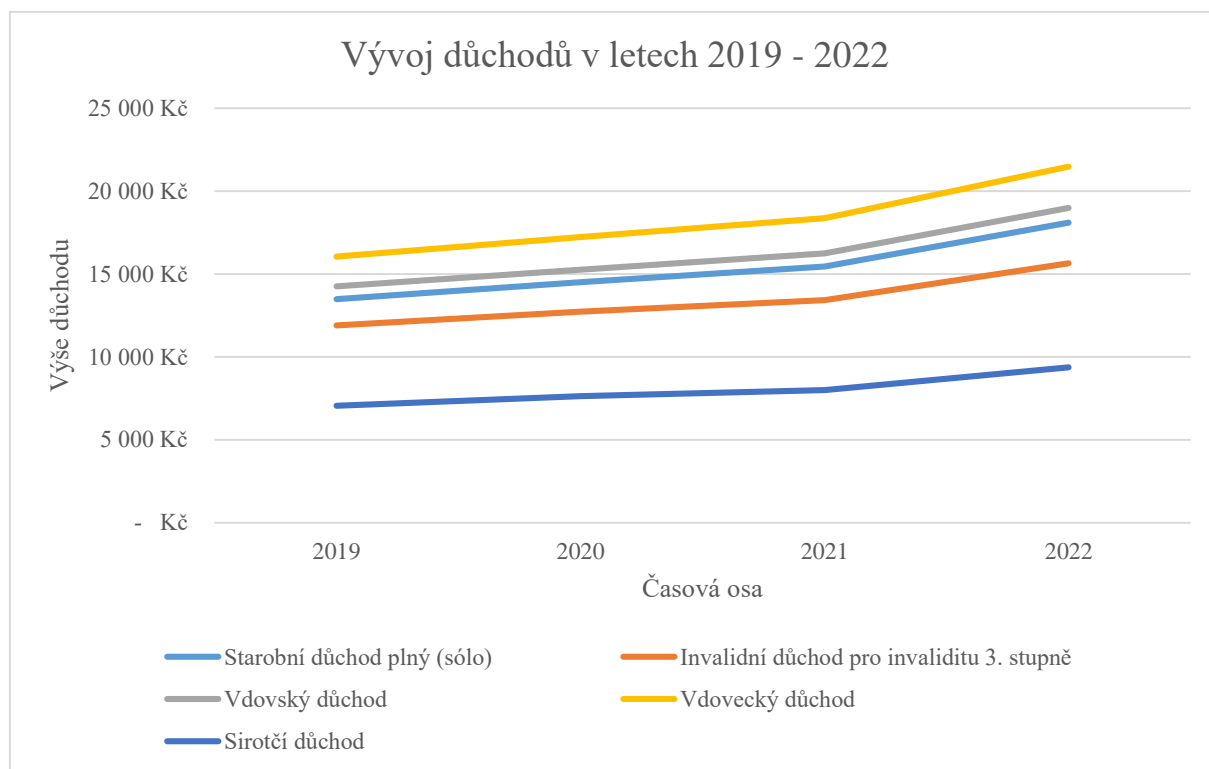
3.1.4 Vývoj důchodů v České republice

Čtvrtá podkapitola se věnuje důchodové politice a přerozdělování v České republice. V průběhu posledních pěti let Česká republika procházela různými fázemi přerozdělovací politiky, které byly v reakci na hospodářské výkyvy a sociální potřeby. Vládní opatření zaměřená na snížení

nerovnosti příjmů zahrnovala kombinaci sociální ochrany a pojištění, financovaných prostřednictvím peněžních transferů a progresivních daní. Kromě toho byly zavedeny fiskální stimulační balíčky na podporu chudších domácností během krizí, jako byla pandemie COVID-19. Tyto kroky byly zaměřeny na adresování nerovnosti příjmů tím, že zvyšovaly účinnost redistribučních politik, například prostřednictvím daní z bohatství. Klíčovou roli redistribuční politiky hrají starobní, invalidní, vdovské a sirotčí důchody, které poskytují finanční zabezpečení a podporu osobám, které se ocitly v zranitelných životních situacích. Tyto důchody pomáhají zmírňovat dopady chudoby mezi staršími občany, osobami se zdravotním postižením, vdovami a sirotky, což přispívá ke společenské soudržnosti a ekonomické stabilitě. Zajištění adekvátního příjmu pro tyto skupiny je zásadní pro zachování jejich důstojnosti a nezávislosti.

Graf č. 9 ukazuje vývoj různých typů důchodů v České republice od roku 2019 do roku 2022. Data na tomto grafu jsou zobrazena pouze do roku 2022, jelikož tato data v době psaní této bakalářské práce nebyly dostupná. Na grafu jsou zobrazeny čtyři různé typy důchodů: starobní důchod, vdovský důchod, sirotčí důchod a invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Každý typ důchodu je reprezentován odlišnou barvou, a z grafu je zřejmé, že všechny typy důchodů postupně nominálně rostly během sledovaného období.

Graf 9 Vývoj nominálního vyčíslení jednotlivých typů důchodů v letech 2019 – 2022

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ

Z grafu vyplývá, že v období od roku 2019 do roku 2022 došlo k výraznému růstu průměrných hodnot všech sledovaných typů důchodů v České republice. Konkrétně průměrný vdovecký důchod vzrostl z 16 050 Kč v roce 2019 na 21 474 Kč v roce 2022, což odpovídá procentuálnímu nárůstu o 25,26 %. Vdovský důchod, ukázal podobný trend růstu, a to ze 14 244 Kč v roce 2019 na 18 978 Kč v roce 2022 s nárůstem o 24,94 %. Starobní důchod rovněž zaznamenal pozitivní trend, když se zvýšil z 13 487 Kč v roce 2019 na 18 098 Kč v roce 2022, což představuje nárůst o 25,48 %. Růst invalidního důchodu byl trochu nižší, avšak stále významný, s nárůstem z 11 905 Kč na 15 633 Kč, což je zvýšení o 23,85 %. Sirotčí důchod,

kteřý startoval na nejnižší úrovni ve srovnání s ostatními kategoriemi, vykázal růst ze 7 058 Kč na 9 365 Kč, tedy o 24,63 %.

Z grafu je zřetelné, že proběhla valorizace důchodů, která je klíčovým mechanismem, který zajišťuje, že důchodové příjmy drží krok s inflací a náklady na život. V České republice je valorizace důchodů pravidelně prováděna na základě legislativních pravidel, která reflektují změny v cenové hladině a průměrné mzdy v ekonomice. Tento proces je nezbytný pro udržení kupní síly důchodců a zajištění, že i po odchodu do penze mohou lidé udržet přijatelnou životní úroveň.

Z výsledků, je patrné, že průměrné hodnoty všech typů důchodů v České republice od roku 2019 do roku 2022 vykázaly významný nárůst. Tento růst je důsledkem systematické valorizace, která reaguje na ekonomické faktory, jako jsou inflace a růst průměrné mzdy. Valorizace pomáhá zajistit, že důchodci neztratí finanční stabilitu v důsledku rostoucích cen životních potřeb.

3.2 Analýza vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v ČR

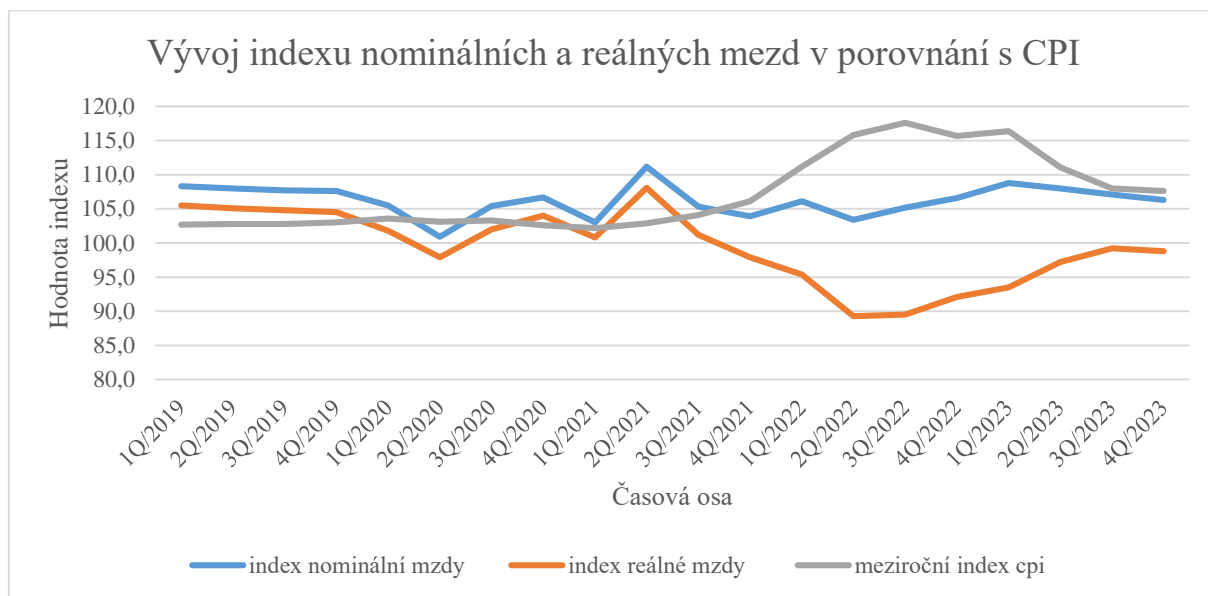
Tato kapitola praktické části se věnuje komplexní analýze vztahů mezi inflací a jejím dopadem na mzdy, platy a důchody a přinese syntézu poznatků z předchozích kapitol. Konkrétně je zaměřena na komplexní hodnocení interakcí mezi inflací a vývojem mzdové a platové struktury v České republice během let 2019 až 2023. Tato analýza je prováděna prostřednictvím podrobného porovnání indexu nominálních a reálných mezd a spotřebitelského indexu cen, které je rozčleněno po kvartálech za zmíněné období. Cílem je poskytnout hlubší pochopení toho, jak inflace ovlivňuje mzdy a platy, a identifikovat trendy, které mohou naznačovat budoucí vývoj.

Důležitým aspektem této kapitoly je sledování průměrných a mediánových hodnot mezd a platů, což umožňuje získat přesnější obrázek o dopadech inflace na různé skupiny pracovní síly. Výsledky těchto srovnání budou klíčové pro formulaci doporučení pro mzdovou politiku a strategie zaměstnanosti v reakci na inflační tlaky.

Graf 10 níže představuje srovnání vývoje indexu nominálních a reálných mezd s meziročním indexem spotřebitelských cen (CPI) v České republice od ledna 2019 do čtvrtého kvartálu roku 2023. Vertikální osa grafu ukazuje hodnoty indexů normalizované na počáteční bázi 100, což umožňuje vizualizaci relativních změn v čase. Horizontální osa zobrazuje časové období rozdělené po kvartálech, což umožňuje detailní sledování vývoje ukazatelů.

Modrá křivka reprezentuje vývoj nominálních mezd a ukazuje mírný růst s relativní stabilitou. Červená křivka, zobrazující reálné mzdy, odhaluje větší fluktuace a celkový pokles, což reflektuje ztrátu kupní síly zaměstnanců vlivem inflace. Zelená křivka ilustruje vývoj CPI, což ukazuje dynamiku inflace během sledovaného období.

Graf 10 Vývoj indexu nominálních a reálných mezd v porovnání s meziročním spotřebním indexem v letech 2019 - 2023 po kvartálech

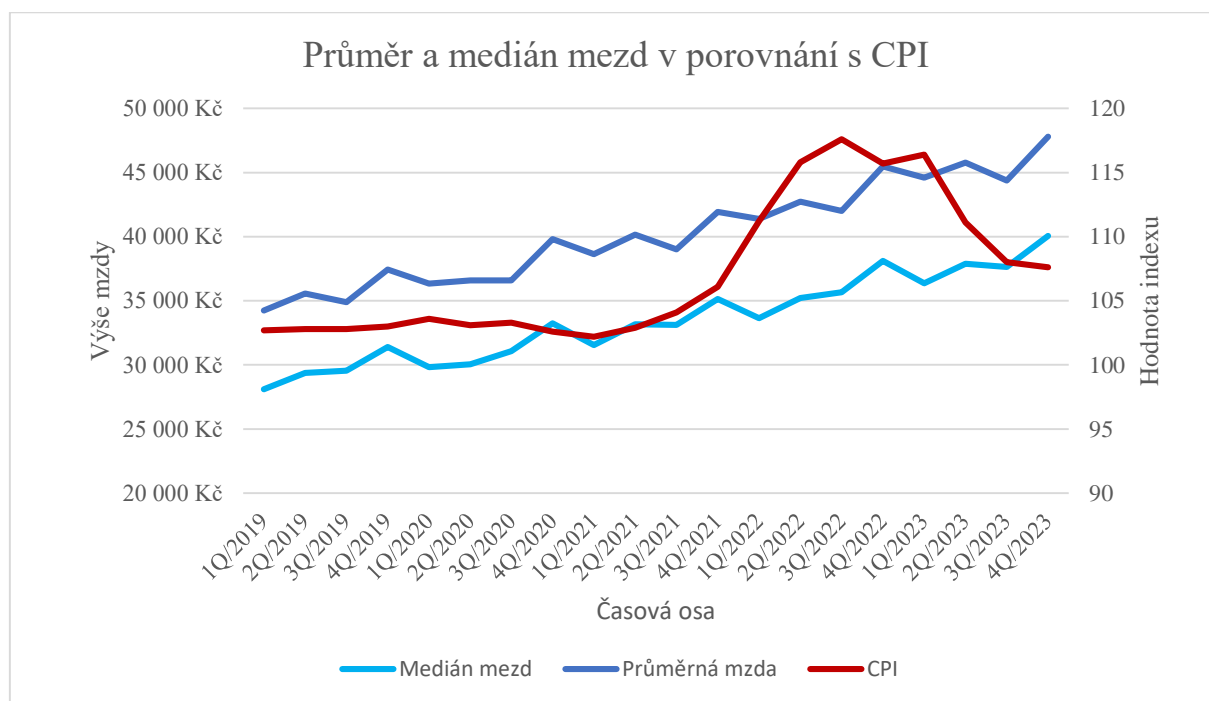
Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ

Korelace mezi indexem spotřebitelských cen a nominálními mzdami je velmi nízká, konkrétně $-0,01$, což nenaznačuje téměř žádný vzájemný vztah. Naproti tomu korelace mezi CPI a reálnými mzdami je $-0,91$, což ukazuje silný negativní vztah, indikující, že jak inflace roste, reálné mzdy, tedy mzdy očištěné o inflaci, klesají, což negativně ovlivňuje kupní sílu zaměstnanců.

Graf 11 níže prezentuje vývoj průměru a mediánu mezd v porovnání s indexem spotřebitelských cen (CPI) od prvního kvartálu roku 2019 do čtvrtého kvartálu roku 2023. Na grafu jsou zobrazeny tři křivky: modrá pro medián mezd, červená pro CPI a světle modrá pro průměrnou mzdu, s vertikálními osami na obou stranách pro mzdy a CPI.

Vertikální osa na levé straně ukazuje hodnoty mezd v korunách od 20 000 Kč do 60 000 Kč, což umožňuje sledovat vývoj mzdových hodnot. Vertikální osa na pravé straně ukazuje index CPI, který je zobrazen od 90 do 120 bodů, což poskytuje informace o relativní změně cen ve srovnání se mzdami. Horizontální osa zaznamenává časový úsek od 1Q 2019 do 4Q 2023 rozdělený po kvartálech, což umožňuje přehledně sledovat dlouhodobý vývoj.

Graf 11 Průměr a medián mezd v porovnání s indexem spotřebitelských cen v letech 2019 - 2023 po kvartálech

Zdroj: vlastní zpracování z dat IPVS a ČSÚ

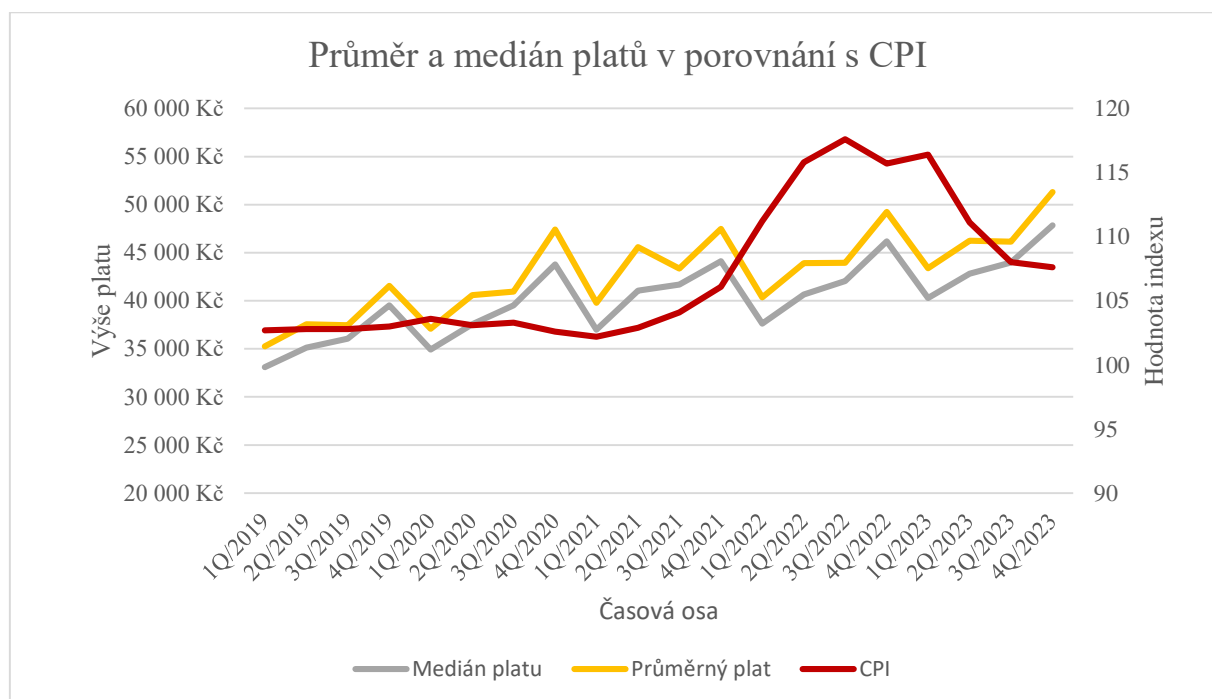
Křivka mediánu mezd a křivka průměrné mzdy ukazují mírný, avšak stálý růst během celého sledovaného období, což naznačuje postupný nárůst mzdové úrovně. Červená křivka CPI popisuje vývoj inflace a vykazuje výrazné vrcholy zejména v roce 2022, kdy došlo k rapidnímu nárůstu cen, což odráží inflační tlaky v ekonomice.

Korelace mezi CPI a mediánem mezd je 0,69 a mezi indexem spotřebitelských cen a průměrnou mzdou je 0,71, což signalizuje, že mezi inflací a výší mezd existuje poměrně silný vztah. Vyšší inflace typicky vede k růstu mezd, částečně jako kompenzace za ztrátu kupní síly. Korelace není rovna 1 ze zřejmého důvodu, že jak dynamika mezd, tak inflace může být ovlivněna mnoha dalšími faktory, jako je použitá hospodářská politika a její zpoždění stejně jako sezonní trendy, rozdíly mezi sektorovou zaměstnaností, trhem práce obecně, i aktuální makroekonomickou situací země.

Graf 12 ilustruje srovnání průměru a mediánu platů s indexem spotřebitelských cen (CPI) v České republice od prvního kvartálu 2019 do třetího kvartálu 2023. Graf zobrazuje, jak se platy vyvíjejí v kontextu inflace, což je klíčové pro pochopení kupní síly zaměstnanců v čase.

Na vertikální ose na levé straně grafu jsou zobrazeny platy v českých korunách od 20 000 Kč do 60 000 Kč, což umožňuje sledovat výši platů. Na pravé straně je zobrazen CPI, indexován od 90 do 120 bodů, což poskytuje přehled o míře inflace. Horizontální osa časově mapuje období od prvního kvartálu 2019 až po třetí kvartál 2023, což umožňuje analýzu trendů v průběhu času.

Graf 12 Průměr a medián platů v porovnání se spotřebitelským indexem cen v letech 2019 - 2023 po kvartálech

Zdroj: vlastní zpracování z dat IPSV a ČSÚ

Graf 12 ukazuje, že jak průměrný plat, tak medián platů vykazují mírný nárůst do začátku roku 2022, následovaný stabilizací a mírným poklesem v roce 2023. Zatímco CPI vykazuje prudký vzestup v období mezi koncem roku 2021 a začátkem roku 2022, což odpovídá období vysoké inflace, následované stabilizací a mírným poklesem. Korelace mezi mediánem platů a CPI je 0,43 a mezi průměrným platem a CPI je 0,42, což naznačuje mírně pozitivní vztah mezi výší platů a inflací, ale ne extrémně silný. To znamená, že platy sice reagují na inflaci, ale ne úplně v témže rozsahu, což může vést k zpomalení růstu reálných příjmů zaměstnanců ve srovnání s nárůstem cen.

Rozdíl ve vzájemných vztazích mezi indexem spotřebitelských cen (CPI) a mzdami v soukromém sektoru oproti platům ve veřejném sektoru lze připsat několika faktorům, které vyplývají ze základních rozdílů v organizační struktuře a reakční dynamice obou sektorů.

Ve veřejném sektoru jsou platy často regulovány zákony, pevnými mzdovými tabulkami a dlouhodobými kolektivními smlouvami. Tyto dohody stabilizují platy a zajišťují, že i přes ekonomické fluktuace zůstávají relativně konstantní nebo se mění pouze na základě předem stanovených rozhodnutí. Tento mechanismus zajišťuje menší volatilitu ve vývoji platů ve veřejném sektoru, což může vést k nižší korelaci s CPI, protože platy nemusí okamžitě odrážet krátkodobé změny v cenách.

Naopak v soukromém sektoru je mzdová politika často více ovlivněna tržními silami. Firmy v soukromém sektoru mají tendenci rychleji reagovat na změny tržních podmínek, včetně inflace, aby udržely konkurenceschopnost a efektivitu. To může zahrnovat úpravy mezd nahoru nebo dolů v reakci na inflaci, což zvyšuje korelaci mezi mzdami a CPI. Mzdy v soukromém sektoru mohou také rychleji reagovat na nabídku a poptávku po pracovní síle, což přímo ovlivňuje rychlost, s jakou se mění mzdy v reakci na inflaci.

Dále je také důležité zmínit, že ve veřejném sektoru může být přísnější rozpočtová disciplína, která omezuje možnost rychlého zvyšování platů, i když inflace roste. Vládní a státní instituce

často fungují pod rozpočtovými omezeními, které mohou zpomalovat reakci mzdové politiky na inflační trendy. To je v kontrastu s dynamikou soukromého sektoru, kde mohou být finanční rozhodnutí učiněna rychleji a s větší flexibilitou v závislosti na ekonomické situaci.

Tyto faktory dohromady vytvářejí rozdílné podmínky pro to, jak jsou mzdy a platy ve veřejném a soukromém sektoru ovlivněny inflací, což se projevuje v rozdílných korelacích mezi mzdami, platy a CPI v obou sektorech. Pro hlubší porozumění tomuto fenoménu je třeba zvážit i další socioekonomické a politické faktory, které mohou ovlivňovat mzdové struktury v různých sektorech ekonomiky.

3.3 Interpretace a doporučení

Výsledky naznačují, že v soukromém sektoru existuje výraznější korelace mezi mzdami a inflací, což ukazuje na větší flexibilitu a reaktivitu mezd na změny cenové hladiny. Tento trend potvrzuje, že mzdy v soukromém sektoru jsou pružnější a rychleji se přizpůsobují ekonomickým změnám, což může být důsledek menší regulace a přímějšího vlivu tržních sil.

Naopak ve veřejném sektoru byla zjištěna slabší korelace mezi platy a inflací. Platí zde tendence zůstat stabilnější i během období inflačního tlaku, což lze přičítat pevnější mzdové politice a regulacím, které brání rychlému zvyšování platů v reakci na inflaci. To může vést k postupnému snižování kupní síly zaměstnanců ve veřejném sektoru, pokud platy nedrží krok s inflačním vývojem.

Dále analýza ukázala, že v některých obdobích, i přes rostoucí inflaci, růst mezd a platů neodpovídal zvyšování cenové hladiny, což vedlo k reálnému poklesu hodnoty výdělků. To je znepokojivé, zejména v kontextu udržení životní úrovně občanů. Tento jev může mít dlouhodobě negativní dopady na ekonomiku, protože snižuje spotřebitelskou poptávku a může zpomalit hospodářský růst.

Z těchto důvodů se zdá být nezbytné, aby mzdová politika, jak ve veřejném, tak v soukromém sektoru, byla pružnější a lépe reagovala na inflační trendy. To by pomohlo zabezpečit, že mzdy a platy budou udržovat svou reálnou hodnotu a přispívat tak k stabilitě a prosperitě ekonomiky.

Na základě provedené analýzy a výsledků týkajících se vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice lze formulovat následující doporučení:

- 1) Zlepšení mzdové indexace: Vláda by měla zvážit zavedení nebo zdokonalení mechanismů indexace mezd a platů, které by lépe reflektovaly inflační vývoj. To by pomohlo zajistit, že mzdy a platy si udrží svou reálnou hodnotu a jejich změna nepovede k poklesu životní úrovně občanů.
- 2) Flexibilnější mzdová politika: Subjekty ve veřejném i soukromém sektoru by měly zajistit flexibilnější mzdovou politiku, která umožní rychlejší reakci na změny v ekonomice. To může zahrnovat častější revize mzdových tarifů nebo přímé vázání výše mezd na výkonnostní ukazatele a inflaci.
- 3) Podpora ekonomického vzdělávání: Vzdělávací programy by měly klást důraz na ekonomické plánování a osobní finance, aby jednotlivci mohli lépe pochopit, jak inflace ovlivňuje jejich příjmy a jak se proti tomu mohou chránit pomocí finančního plánování a investic.
- 4) Rozvoj sociálních a důchodových programů: Stát by měl posílit sociální a důchodové programy, aby ochránil nejvíce zranitelné skupiny obyvatelstva, které mohou být inflací nejvíce postiženy. To by mohlo zahrnovat zvýšení důchodů nebo poskytování příspěvků na kompenzaci vyšších životních nákladů.

- 5) Monitoring a reakce na inflační tlaky: Vláda by měla zintenzivnit monitoring inflačních tlaků a být připravena rychle reagovat prostřednictvím měnové a fiskální politiky, aby předešla nekontrolované inflaci a jejím negativním dopadům na ekonomiku.

Implementace těchto doporučení by mohla pomoci stabilizovat ekonomiku, ochránit kupní sílu občanů a podpořit ekonomickou rovnost. Zároveň by zajistila, že Česká republika je lépe připravena čelit budoucím ekonomickým výzvám spojeným s inflací.

4 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na analyzování vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice, s cílem poskytnout hlubší porozumění tomuto komplexnímu ekonomickému jevu a jeho dopadům na ekonomiku a společnost. Výsledky výzkumu potvrzují, že inflace má významný vliv na reálné příjmy obyvatelstva a její dopady se liší v závislosti na sektoru, typu zaměstnání a demografických charakteristikách pracovníků.

Analýza ukázala, že inflace negativně ovlivňuje kupní sílu mezd a důchodů, což má za následek snižování životní úrovně obzvláště pro nižší a střední příjmové skupiny. Tento jev je obzvláště zřetelný v sektorech s nižšími průměrnými mzdami a v důchodovém segmentu, kde inflace eroduje hodnotu fixních příjmů.

V práci bylo rovněž zjištěno, že státní mzdová politika a regulace hrají klíčovou roli ve snaze o mitigaci negativních dopadů inflace. Zároveň bylo identifikováno několik politických a ekonomických doporučení, která by mohla přispět k stabilizaci cen a ochraně reálných příjmů. Mezi tyto opatření patří zlepšení cílení mzdových a důchodových nárůstů na inflaci, zvýšení flexibility pracovního trhu a posílení sociálního zabezpečení.

Dále bylo navrženo, aby vláda a soukromý sektor spolupracovaly na vývoji a implementaci školicích a rekvalifikačních programů, které by zaměstnancům umožnily přizpůsobit se měnícím se tržním podmínkám způsobeným inflačními tlaky. To by mohlo pomoci snížit strukturální nezaměstnanost a zároveň podpořit růst produktivity práce.

Praktická část bakalářské práce je věnována podrobnému zkoumání vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v České republice, což je ilustrováno pomocí řady grafů a vizuálních analýz. Tyto grafy obsahují komparativní data mezi indexem spotřebitelských cen (CPI) a vývojem mezd a platů ve veřejném i soukromém sektoru. Zvláštní pozornost je věnována korelacím, které odhalují, jak těsně jsou mzdy a platy spojeny s inflačními trendy, a ukazují, jak se mzdy a platy mění v reakci na inflační tlaky. Analýza také zahrnuje vývoj mediánů a průměrných hodnot mezd a platů, jejichž dynamika je zobrazena ve vztahu k inflaci, a to s cílem poskytnout hlubší porozumění pro dopady inflace na ekonomiku a životní úroveň.

Závěrem lze říci, že tato bakalářská práce poskytla cenné náhledy na složité vztahy mezi inflací a mzdovou strukturou v České republice a předložila několik návrhů, jak tyto výzvy řešit. Budoucí výzkum by měl pokračovat v sledování těchto trendů a v případě potřeby aktualizovat a přizpůsobovat doporučené politické strategie tak, aby reflektovaly měnící se ekonomické podmínky a zajišťovaly udržitelný růst a prosperitu pro všechny členy společnosti.

Literatura

Monografie

ČERNOHORSKÝ, Jan, 2020. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.

FARKAČOVÁ, Lenka, 2021. *Neučebnice ekonomie: pro každého na každý den*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3193-8.

GOODWIN Neva et al., 2022. *Macroeconomics in Context*. New York: Routledge. ISBN 978-80-7261-596-4

HECZKO, Stanislav. et al. *Ekonomika a společnost 4.0*. Ostrava: Key Publishing, 2020. 205 s. ISBN 978-80-7418-338-6.

JUREČKA, Václav, 2023. *Makroekonomie*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-3635-3.

PROCHÁZKOVÁ, C., PUSTOVALOVÁ, A., PROCHÁZKA, D. Elasticity of Substitution in the Manufacturing Sector in the Czech Republic. *Politická ekonomie*, 2021, vol. 69, no. 4, p. 435-456. ISSN 0032-3233.

SKOŘEPA, Michal, 2023. *Ekonomické jednohubky: odpovědi na 50 důležitých otázek ekonomie a financí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3901-9.

SOUKUP, Jindřich et al., 2022. *Makroekonomie*. 4. aktualizované vydání. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-596-4.

STROUKAL, Dominik, 2019. *Ekonomické bubliny: kdo je nafukuje, proč praskají a jak v další krizi neztratit vše*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2194-6.

ŠVARCOVÁ, Jena, 2023. *Ekonomie: stručný přehled: teorie a praxe aktuálně a v souvislostech: učebnice*. Zlín: CEED. ISBN 978-80-87301-28-9.

Internetové zdroje

ČNB: *Historie inflačních cílů ČNB* [online]. 2024a [cit. 2024-04-20]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/inflacni-cil/historie-inflacnich-cilu-cnb/#c2>

ČNB: *Měnová politika* [online]. 2024b [cit. 2024-04-20]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/>

ČNB: *Nástroje měnové politiky* [online]. 2024c [cit. 2024-04-20]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/mp-nastroje/>

ČNB: *O ČNB* [Online]. 2024d [cit. 2024-04-12]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

ČSÚ: *Indexy cen výrobců - leden 2024* [online]. 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/indexy-cen-vyrobcu-leden-2024>

ČSÚ: *VYBRANÉ ÚDAJE O SOCIÁLNÍM ZABEZPEČENÍ za rok 2022* [online]. 2023 [cit. 2024-04-20]. ISBN 978-80-250-3437-8. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/documents/10180/191486277/19002923.pdf/0d369ba4-66d6-4e80-9f0c-835bc8ed8005?version=1.0>

ECB: *Co je to inflace?* [online]. 2024 [cit. 2024-04-12]. Dostupné z WWW: https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.cs.html.

KOČÍ, Robert: *Jaký je rozdíl mezi platem a mzdou* [online]. 2021 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z WWW: <https://www.rozumimepenezum.cz/jaky-je-rozdil-mezi-platem-a-mzdou/>

KREJČOVÁ, Hana: *Mzda a plat* [online]. 2019 [cit. 2024-04-16]. Dostupné z WWW: <https://www.odbory.info/obsah/11/mzda-plat/111821>

MFČR: *Hospodaření systému důchodového pojištění* [online]. 2024 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z WWW: <https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

MPSV: *Důchodová reforma* [online]. 2024a [cit. 2024-04-16]. Dostupné z WWW: <https://www.mpsv.cz/duchodova-reforma>

MPSV: *Důchodové pojištění* [online]. 2020 [cit. 2024-04-21]. Dostupné z WWW: <https://www.mpsv.cz/web/cz/duchodove-pojisteni>

MPSV: *Minimální mzda* [online]. 2024b [cit. 2024-04-16]. Dostupné z WWW: <https://www.mpsv.cz/minimalni-mzda>

MVPS: *Minimální mzda se bude pravidelně valorizovat, schválila vláda. Zajistí se tak lepší předvídatelnost pro zaměstnance i firmy* [online]. 2024c [cit. 2024-04-21]. Dostupné z WWW: <https://www.mpsv.cz/web/cz/-/minimalni-mzda-se-bude-pravidelne-valorizovat-schvalila-vlada-zajisti-se-tak-lepsi-predvidatelnost-pro-zamestnance-i-firmy>

MVČR: *Odměňování státních zaměstnanců* [online]. 2024 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z WWW: <https://www.mvcr.cz/sluzba/clanek/odmenovani-statnich-zamestnancu.aspx>

Legislativa

ČESKO. Zákon č. 6/1993 Sb., ze dne 31. 12. 1992, o České národní bance.

ČESKO. Zákon č. 42/1994 Sb., ze dne 21. 03. 1994, o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením.

ČESKO. Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 04. 08. 1995, o důchodovém pojištění.

ČESKO. Zákon č. 262/2006 Sb., ze dne 07. 06. 2006, zákoník práce.

Přílohy

Oddíl EC/IC/OP	Úhrn	Potravinářské a nealkoholické nápoje	Alkoholické nápoje, tabák	Odtváření a obuv	Bydlení, voda, energie, paliva	Bytové vybavení, zařízení domácnosti; opravy	Zdraví	Doprava	Poštý a telekomunikace	Rekreace a kultura	Vzdělávání	Stravování a ubytování	Ostatní zboží a služby
1Q 2019	102,7	101,0	103,3	98,9	105,4	101,4	103,6	100,6	98,8	101,7	102,2	103,8	104,3
2Q 2019	102,8	102,5	101,7	98,1	105,7	101,1	103,5	100,8	98,7	101,0	102,2	104,0	104,1
3Q 2019	102,8	103,5	101,9	98,5	105,2	101,4	103,0	99,8	98,5	101,7	102,7	104,5	103,7
4Q 2019	103,0	104,3	101,8	99,7	105,0	102,0	102,5	100,5	96,6	102,1	103,8	104,6	103,2
1Q 2020	103,6	106,1	103,5	103,5	104,2	102,4	101,6	101,7	95,8	102,1	104,1	105,5	103,7
2Q 2020	103,1	106,5	106,6	103,4	103,2	103,3	101,8	96,6	95,7	102,0	104,1	105,1	103,5
3Q 2020	103,3	104,0	110,3	104,5	102,7	103,2	102,8	99,8	96,2	102,2	103,7	104,9	103,4
4Q 2020	102,6	101,7	109,9	103,4	101,4	102,8	103,1	100,6	98,1	102,5	103,0	104,3	103,5
1Q 2021	102,2	100,3	109,9	102,7	100,6	102,2	103,8	102,4	99,2	101,4	102,8	103,0	103,0
2Q 2021	102,9	99,2	109,8	102,9	101,3	102,1	103,5	109,1	99,7	102,0	102,8	102,9	102,8
3Q 2021	104,1	101,4	106,5	107,8	103,6	103,7	103,1	108,8	99,3	103,1	102,3	104,6	103,6
4Q 2021	106,1	102,3	107,7	112,6	105,6	106,1	103,9	113,1	99,5	105,3	101,4	106,8	104,5
1Q 2022	111,2	106,7	107,1	116,9	116,0	109,2	106,8	117,2	100,0	108,5	101,8	112,3	106,6
2Q 2022	115,8	114,6	105,6	120,0	121,4	111,7	108,4	122,7	99,9	111,3	102,0	121,4	109,7
3Q 2022	117,6	120,0	106,3	119,0	123,6	113,7	109,1	119,7	100,7	112,6	103,8	124,3	111,4
4Q 2022	115,7	125,5	106,0	118,2	114,9	113,3	109,6	113,1	102,1	113,2	107,5	125,6	112,7
1Q 2023	116,4	124,1	106,8	115,3	122,2	112,6	109,5	104,5	102,5	114,0	107,3	122,4	113,5
2Q 2023	111,1	114,6	106,5	112,2	116,0	110,4	109,5	96,0	103,9	111,7	107,2	115,4	111,2
3Q 2023	108,0	107,8	107,2	110,4	111,6	105,2	108,9	97,6	104,7	109,7	107,0	111,6	108,0
4Q 2023	107,6	101,6	105,9	107,1	117,8	102,7	107,3	98,4	103,4	106,9	106,4	108,8	105,5
1Q 2024	102,1	95,1	104,7	105,6	103,4	100,6	104,9	101,7	103,1	104,4	106,6	108,6	103,3

BAKALÁŘSKÁ

PRÁCE

Vliv inflace na mzdy, platy a důchody v ČR

Jana Šrajerová, KEMBC05

Řešená problematika

cíl

Vyhodnocení vlivu inflace na mzdy, platy a důchody v ČR na základě analýzy.

problém

Rozdíly v dopadech inflace na reálné a nominální mzdy/platy v soukromé a veřejné sféře.

přístup

Komplexní analytický přístup, který zahrnoval jak teoretické, tak praktické zkoumání vlivu inflace na ekonomiku a obyvatele.

Postup zpracování

1) Teoreticko-metodologická část

- literární rešerše
- inflace, trh práce, mzdy, platy a důchody
- metodika

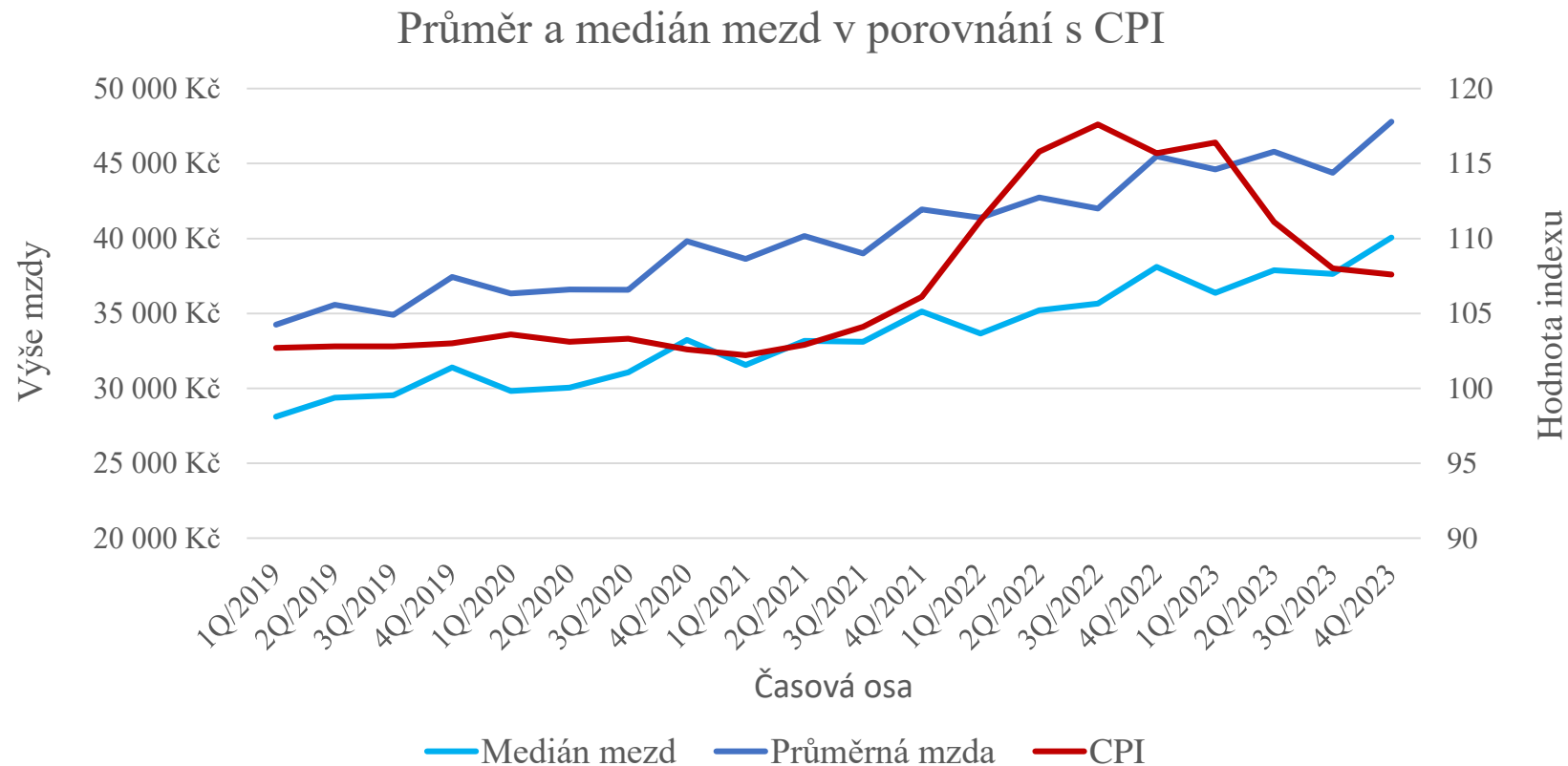
2) Praktická část

- analýza dat
- komparace
- korelace
- interpretace

zdroj

- odborná literatura
- zákony
- Český statistický úřad
- Česká národní banka
- MPSV, MFČR

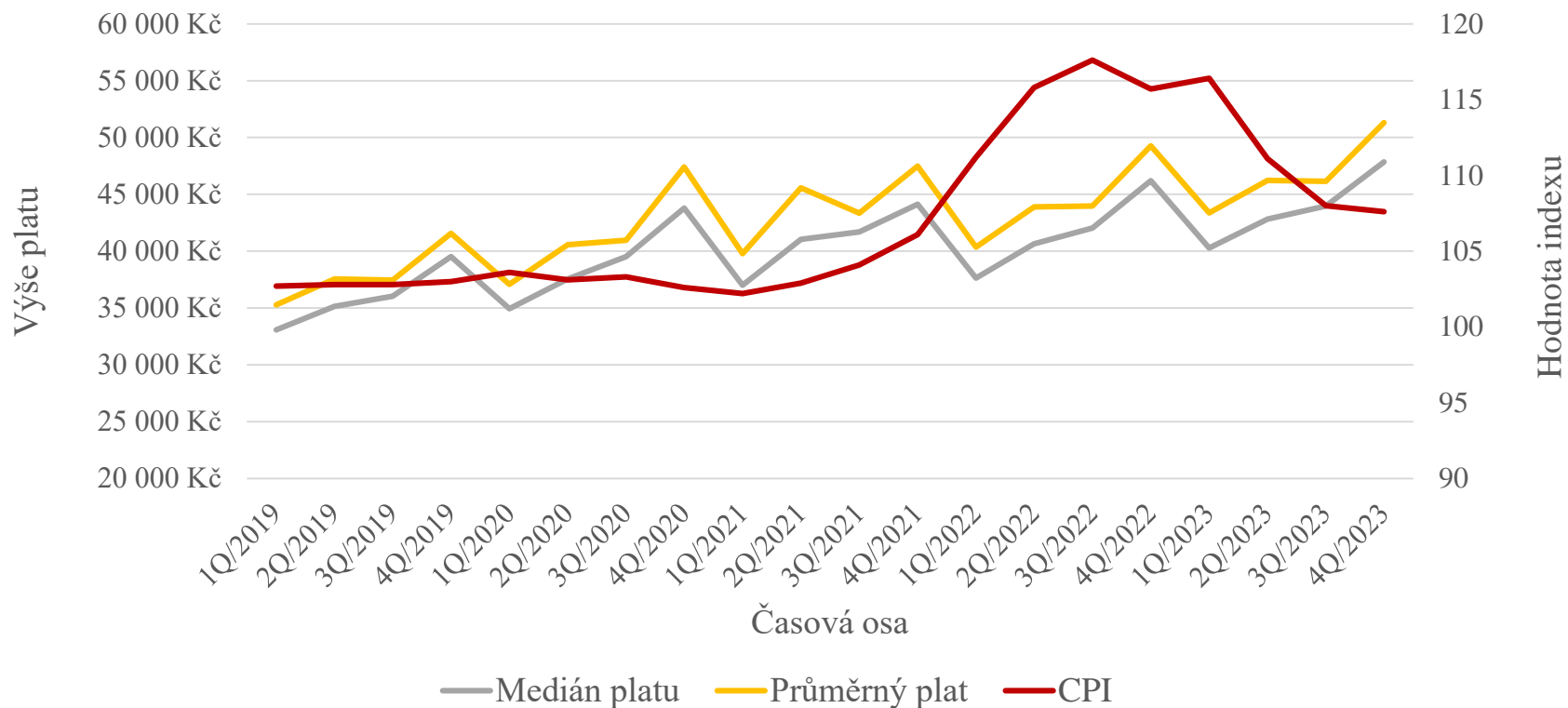
Výsledky práce – grafické znázornění

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ a IPSV

Výsledky práce – grafické znázornění

Průměr a medián platů v porovnání s CPI

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ a IPSV

Výsledky práce

Z dat lze vyčíst fakta:

- inflace negativně ovlivňuje kupní sílu mezd a platů
 - snižování životní úrovně obzvláště pro nižší a střední příjmové skupin
- vývoj repo sazeb a inflace svědčí o proaktivním přístupu prostřednictvím monetární politiky
- vyšší korelace inflace se mzdami oproti korelaci s platy

Doporučení

Na základě výsledků lze doporučit.....

1. Flexibilnější mzdová politika

2. Potlačení šedé ekonomiky

3. Podpora ekonomického vzdělávání

**DĚKUJI ZA
POZORNOST**